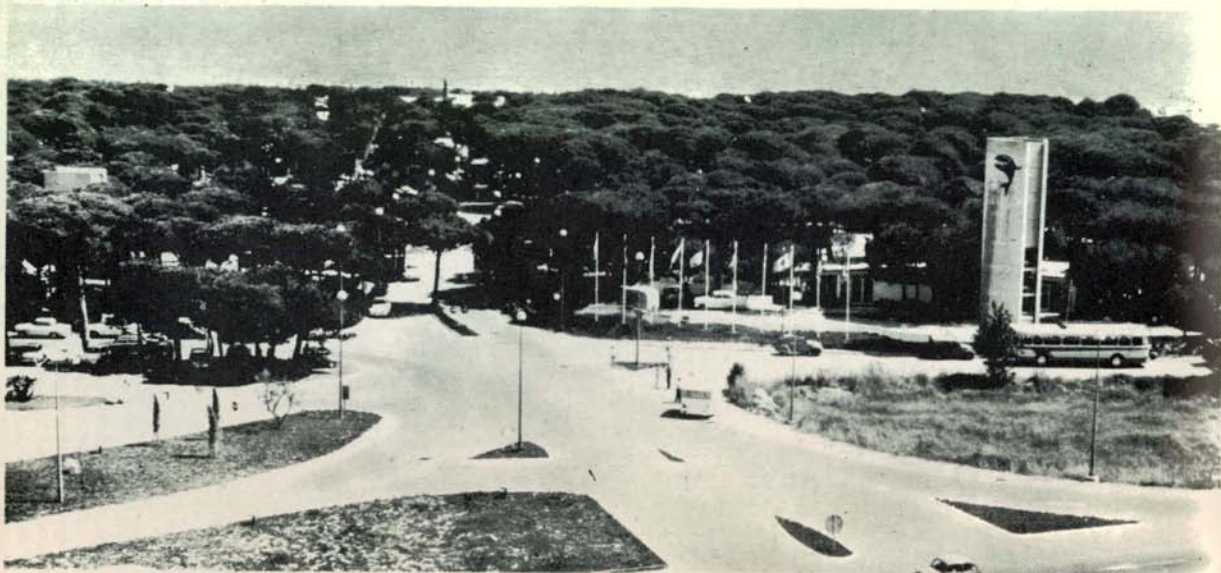

MUNTANYA

**ABRIL
1971**

Camping

La Ballena Alegre

A 9 minuts de Barcelona per l'autopista de Castelldefels, el camping "LA BALLENA ALEGRE", us convida a acampar als seus boscos frondosos i a banyar-vos a les transparents aigües mediterrànies.

Així mateix i per a comoditat dels nostres clients hem instal·lat a l'interior del recinte del camping els serveis complets de bar, restaurant, serveis sanitaris, supermercat, dutxes, lavabos, assistència mèdica, parc infantil, zona esportiva, bugada i planxa i el sector comercial on podreu adquirir tots aquells articles que vulgueu.

d'EL CASERIO, me'n fio!

EL CASERIO

**Per això
és el primer formatge
en porcions
d'Espanya**

Pes en origen: 170 grams

PENSEU

en la vostra família

PENSEU

en vosaltres mateixos

Més de 110.000 associats us aconsellen que seguiu el seu exemple ingressant en la

Mutualitat de Previsió Social

**AGRUPACIÓ MÚTUA
DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA**

Fundada l'any 1902

Un mínim sacrifici econòmic mensual us prevé en els casos de malaltia i d'intervencions quirúrgiques, us pensiona a la invalidesa, us ajuda a la Vellesa i empara la família a la defunció.

També pensiona els orfes dels associats mutualistes fins als 20 anys d'edat.

DIETES PER MALALTIA: de 5 a 200 pessetes diàries.

PENSIÓ PER INVALIDESA: de 300 a 12.000 pessetes mensuals.

SOCORSOS A LA DEFUNCIÓ: de 5.000 a 200.000 pessetes.

PREMIS A LA VELLESA I ANTIGUITAT MUTUALISTA: de 2.500 a 100.000 pessetes anuals.

PENSIONS D'ORFENESA: de 250 a 2.500 pessetes mensuals per cada fill inscrit.

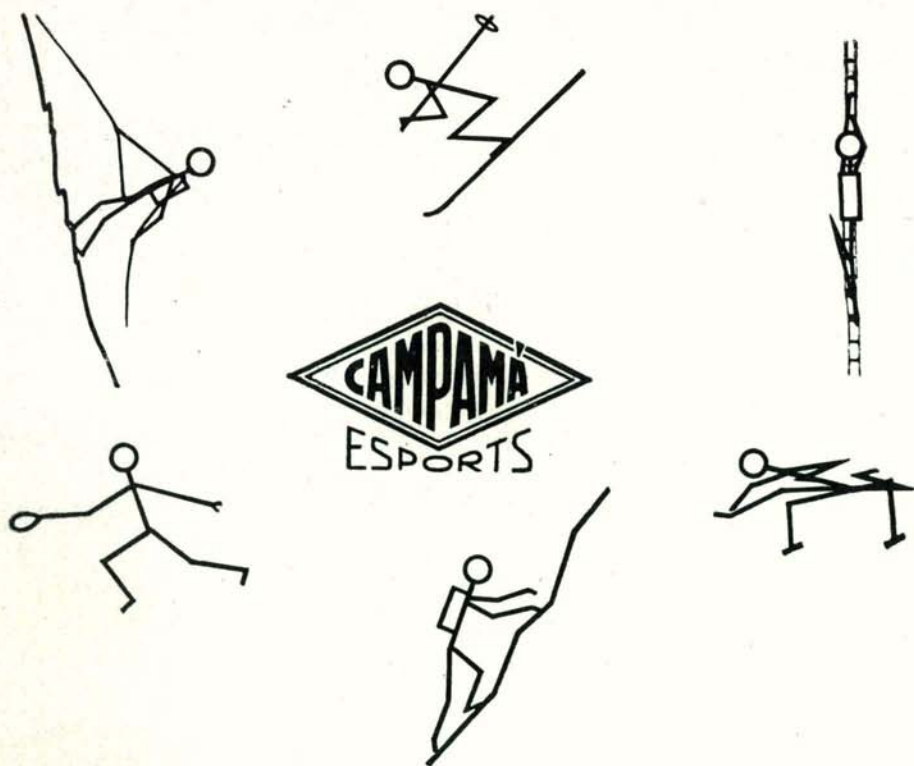
Edat màxima d'ingrés: 40 anys no complerts.

Quantitat pagada per socorsos en l'any 1969: Ptes. 142.842.065'.

Quantitat pagada des de la fundació: Ptes. 994.433.313'.

Dirigir-se a les Oficines instal·lades en el nou EDIFICI DE PROPIETAT, Avinguda José Antonio Primo de Rivera, 621, Barcelona, (Telèfon 221 41 20) i se us facilitarà tota mena d'informació.

...cerqueu en l'esquí el goig i l'esplai de la natura...

Urgell, 95 bis

BARCELONA - 11

Telèfon 253 50 01

MUNTANYA

Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya

ANY XCV Nova època

Abril 1971

Núm. 654

Dipòsit Legal B. 546 - 1953

S U M A R I

	Editorial	221
Hermenegild Carreté	La paret dels Diables de Montserrat, actualitat	223
Josep Sànchez	Via central directa al cim del serrat de les Onze Hores, per la paret dels Diables	224
J. Fabrès i Amorós	Per un retorn a l'alpinisme clàssic	230
Roger Tarragó i Balagué	Setmana santa 1970 al Pirineu Central	233
	Els campionats d'Espanya d'esquí nòrdic, a Sant Joan de l'Erm	239
Ramon Pujol i Alsina	Flors de muntanya	245
Josep Llaudó i Majoral	Cartografia del Pirineu Central	248
	El senyor Lynn H. Nelson, un americà gran amic del Centre	250
	Crònica del Centre	251
	Crònica	253
	Bibliografia	256

Director: Josep Llaudó i Majoral. Consell assessor: Miquel Albert, Jaume Fabrès, Josep M. Gallach, Francesc Gurri, Agustí Jolis. Redacció: August Bernat, Jaume Granell, Albert Jané, Josep Nuet. Publicitat: Lluís Puntis, carrer Bailén, 151, 58, 2a, Barcelona (9), tel. 257 99 56. Subscripció (sis números l'any): 125 ptes., estranger: 150 ptes. Preu d'aquest exemplar: 25 ptes. Redacció i administració: Centre Excursionista de Catalunya, carrer de Paradís, 10, Barcelona (2), tel. 232 45 01 - 02 - 03 / Impressió: Suimpa, carrer Indústria, 110, Barcelona (19).

EDITORIAL

Per una actitud permanent

Creiem, i hi volem creure, en els valors humans que l'afecció i l'amor a la muntanya ens comuniquen i ens infonen, però en aquest camí de superació moral i física que la pràctica de l'excursionisme muntanyenc ens proporciona, hi trobem, cal reconèixer-ho, dificultats, defallences i frustracions. Aquests aspectes negatius ens contrarien, però, alhora, ens donen nous estímuls per a superar els contratemps, i ens fan cercar amb enginy els mitjans adequats per a poder-los vèncer.

Si a la muntanya posem en pràctica aquest esperit, cal mantenir la mateixa actitud a la plana, a la ciutat, i dintre la vida social entre tots els qui compartim la mateixa dèria.

Per això, no volem rivalitats, ni suspicàcies entre entitats, però menys encara l'acció federativa que, en lloc d'ajudar i aglutinar esforços, sense adonar-se'n, s'hi posa al davant frenant iniciatives profitoses i constructives i les embolcalla en un garbuix d'estatuts, reglaments, ordres i normes, que les fan estèrils, i dóna pas, encara, a mentalitats que cerquen en els articulats privilegis i distincions, o bé que no els respecten si no en poden treure el profit cobejat.

Les ajudes, les subvencions, són, certament, una arma de dos talls, ja que si bé donen unes facilitats, d'altra banda, originen preferències i suscitent recels que, units a popularitats i rivalitats, han produït el trist espectacle a què han donat lloc els components de l'expedició Madrid a la Patagònia, l'Assemblea federativa nacional de Terol i el canvi de president de la Federació Nacional.

Aquí, on sempre hem volgut fer obra constructiva, ens dol tot aquest afer que ens afecta com a membres que som de la família muntanyenca, i una vegada més aixequem la veu perquè els càrrecs de totes les federacions ho siguin per elecció dels mateixos federats. Si això ha estat aconseguit a les entitats i a la nostra federació regional, per què no es pot fer de la mateixa manera a totes les altres federacions? No volem veure més que es faci cessar un president, com ara s'ha esdevingut amb Félix Méndez, frustrant així una tasca portada a cap, si no sense errors, perquè tots en tenim, ni sense aspectes de gestió que no compartim, sí amb tota l'honradesa, que mereix tot el nostre respecte per la dedicació, la comprensió i la bona fe posades en el càrrec.

El nomenament del nou president ha recaigut en José Antonio Odriozola, home que tenim el goig de conèixer i la tasca de muntanyenc del qual estimem. Li desitgem tot l'encert a resoldre els enverinants problemes actuals i que aconsegueixi que al nostre ambient no proliferin la discòrdia, les rivalitats ni el llançament de popularitats que no encaixen en el nostre caràcter.

Siguin, doncs, les nostres darreres paraules en aquests moments poc exemplars —sortosament rars entre nosaltres—, per a enviar una cordial salutació a Félix Méndez, el president cessat, que tantes vegades ha estat entre nosaltres, els excursionistes catalans, i per a expressar a José Antonio Odriozola la seguretat de la nostra col·laboració per ajudar que floreixi de nou el veritable esperit muntanyenc.

La paret dels Diables de Montserrat, actualitat

per Hermenegild Carreté

Un breu resum ens posarà al dia de les escalades dutes a terme en aquesta paret del serrat de les Onze Hores, paret inexplicablement oblidada pels ambiciosos escaladors montserratins en els últims quinze anys. Darrerament, escaladors perfectament preparats han intentat reiteradament obrir noves vies d'escalada en aquest mur atapeït i desplomat, de més de 300 metres d'alçada.

El fruit d'aquest cúmul d'esforços es reflecteix prou clarament en llegir les impressions viscudes pels seus protagonistes i publicades a «Muntanya».

Els experimentats escaladors del Centre Excursionista de Sabadell, que tenien entre cap i coll la paret dels Diables, van aconseguir obrir la primera via d'escalada en aquesta paret ratllada per diverses xemeneies i díedres molt espectaculars. Uns exagerats desploms barraven el pas a dos terços de la seva alçada, i escolliren les canals i les xemeneies de l'extrem esquerre de la paret, on l'escalada interior es presentava difícil per les humitats, la roca insegura i les esquerdes difícils de fixar-hi material. Aquests i d'altres factors obligaren a utilitzar materials poc maniobrables i molt pesats, que actualment no admetríem.

Malgrat tot, es va aconseguir el propòsit i la paret dels Diables fou vençuda, gràcies a l'ajuda d'un entusiasta equip de suport, dirigit per Jordi Lladó i Joan Gasó, secundats per nombrosos socis del Centre Excursionista de Sabadell. Les cordades d'atac estaven formades per Andreu Sorolla, Andreu Minguell, Josep Lladó, Florentí Izquierdo i Miquel López. L'escalada finalitzà el 13 de novembre de 1955, després de tretze diumenges de lluita, amb 260 metres de roca humida per una tardor pròdiga en pluges. Recordo la trobada amb en Sorolla i en Florentí, al camí del pas de l'Àngel, camí de Monistrol, amb la roba

estripada, la seva inseparable armilla, i xops de cap a peus. Aquell 13 de novembre, en girar l'esguard envers el serrat de les Onze, més d'un de l'equip devia pensar: gràcies a Déu que ja has caigut, cau de Diables!

En aquesta via es van esmerçar 80 hores d'escalada, 800 metres de corda de canem de 12 mm, 50 clavilles diverses, 25 microclavilles de fissura i també nombrosos tacs, falques, guindoles, etc. («Montaña», n.º 41, pàg. 29).

Després de 15 anys, escaladors del Centre Excursionista de Catalunya, obren una nova via, despertant novament els adormits diables. Aquesta via s'enfila per l'extrem nord de la paret, seguint per un acusat díedre, molt característic. La cordada la componen els escaladors del C.A.D.E. Xavier Pérez i Gil, Emili Gil i Ramon Galí i acaben aquesta via el 25 de maig de 1970 («Muntanya», n.º 651, pàg. 138).

Aquesta nova gesta estimula els escaladors més decidits i dues cordades intenten i aconseguixen obrir dues noves vies en aquesta paret, que semblava inaccessible. El dia 7 de desembre de 1970, l'equip format per Ramon Galí-Salvador Ubach i Remi-Costa, obren una via molt difícil, que venç l'impressionant sostre situat més amunt de mitja paret. Aquest sostre havia barrat el pas a tots els intents anteriors («Muntanya», n.º 653, pàg. 209).

La quarta i última via oberta en aquesta paret, és la que es descriu en aquest número de «Muntanya». La paret dels diables és prou ampla, i hi resten encara diverses incògnites per resoldre. Ja es comenta la possibilitat d'obrir noves variants que assenyalin una línia més directa vers el cim del serrat de les Onze Hores. Està demostrat que a la muntanya de Montserrat encara queda molta tasca a fer. Només falta saber escollir el lloc més adient als nostres propòsits.

Via central directa al cim del serrat de les Onze Hores, per la paret dels Diables

per Josep Sánchez

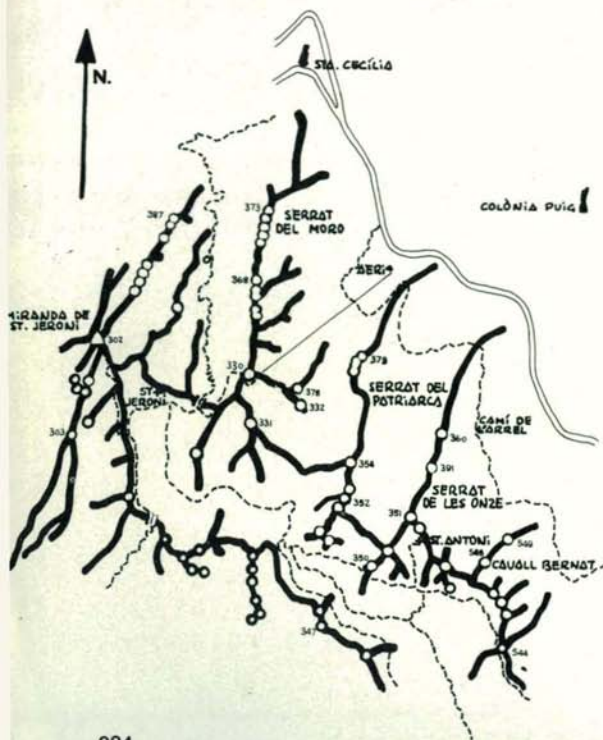
Quantes vegades m'he arribat a passejar pels repeus d'aquest mur reptador, atapeït d'incògnites!

Seguint pas a pas per les innombrables marrades i les costerudes voltes del camí de l'Arrel, les comes em condueixen fins sota mateix de la paret dels Diables. Ací, els peus queden ancorats a la humida catifa molsosa del camí, mentre l'esguard s'enlaira, seguint incomptables vegades per l'amplada d'aquesta temptadora paret, alta de més de 300 metres. Intento descobrir les fissures, les xemeneies, els repeus i els amagats relleixos d'aquest mur d'atapeït conglomerat, ratllat de pregones xemeneies i de sostres reptadors.

Amb l'amic Cèsar, company de nombroses escalades, feia temps que ens havíem proposat d'obrir una via d'escalada que, enfilant-se per la paret dels Diables, cerqués la ruta més directa possible al cim del serrat de les Onze Hores. Ara és de nit, i la negra silueta de la paret queda retallada sota un cel ple d'estels, mentre a baix,

entre boixos i grèvols, dos escaladors estan vetllant les eines, desembolicant els sempre embolicats estreps i recomptant altra vegada els ferros de més utilitat. És aquesta la setena temptativa i és propòsit que sigui l'última, la de la victòria definitiva. Ens sentim una mica esclavitzats pel propòsit i ja no ens en deslliurarem fins que s'haurà aconseguit l'objectiu.

Encara falten tres hores per la sortida del sol i enmig de la fosca quasi absoluta anem guanyant metres, ja conquerits en darreres temptatives. La via està equipada, però la duresa no minva, ja que cal pujar 200 metres amb l'ajuda de jumars i ben ràpidament, a fi de guanyar temps. Aquesta progressió és molt fatigosa, perquè la paret és quasi vertical i, a mesura que guanyem alçada, aquesta verticalitat s'accentua de tal manera que a la meitat de la via el desplom té una volada de 20 metres de sostre, cosa que dificulta la progressió amb els jumars, ja que ens trobem separats de la paret i oscil·lant com aranyes penjades del seu fil. El primer raig del sol ens sorprèn a la meitat del diedre superior. Continuem amunt, malgrat l'aproximació de negres celatges carregats d'aigua que no faran minvar, però, la decisió d'acabar avui aquesta dura escalada. Estem ben adaptats a la sensació de buit que se sent d'ací dalt estant, car són moltes les hores passades penjats d'aquesta paret. El temps passa i ja és migdia quan s'acaba de vèncer el diedre vermellós, barrat, damunt nostre, per un sostre en forma de quadrat i d'uns 10 metres per banda. Inicio el flanqueig d'aquest obstacle mentre una boira espessa i negra no em permet veure res més enllà del nas. Més amunt, la inseguretat de la roca dificulta la fixació de les clavilles a les fissures, que a voltes són cegues, cosa que ens obliga a utilitzar el burí. Reina el silenci més absolut, trencat, només, pel dringar de la ferramenta i algun gemec de fatiga, mentre el company Cèsar, invisible per la boira que ho envolta tot, atén a les maniobres de les cordes, lentes, inacabables. La seva ab-

La paret dels Diables, al serrat de les Onze Hores, alça el seu mur reptador de més de tres-cents metres entre el Cavall Bernat i el serrat del Patriarca. ▼

sència visible em produeix una inexplicable sensació de solitud. Quins instants tan estranys i meravellosos! Per fi, supero el sostre, ignorant el temps esmerçat a vèncer aquest difícil obstacle, i tot seguit anuncio a en Cèsar que he passat i vaig a continuar amunt pel cantó superior. En abandonar l'aixopluc d'aquest paraigua montserratí, noto que està plovent enmig de la boira i descobreixo també una menuda cavitat que aprofito per instal·lar-hi la reunió. De lluny sembla molt còmoda, però de prop la cosa canvia. Reunits ací els dos penitents decidim instal·lar-hi el bivac. El lloc és esquifit, com els marlets del tem-

ple de la Sagrada Família, però estem decidits a passar una nit ben confortable. Bona nit!

Em desperto amb la sensació d'haver dormit molta estona i em sorprenec en descobrir-me penjat d'unes cordes, en la foscor de la nit montserratina. Fa fred, el temps ha millorat i el cel apareix ple d'estels, i mentre esguardo la vall del Llobregat, un mar de núvols baixos no permet descobrir les ganyotes dels llums de Monistrol. Dalt d'aquesta talaja, i assegurat per unes clavilles, em noto un cos cansat, però dono gràcies a Déu de trobar-me al mig d'aquest meravellós escenari que ens

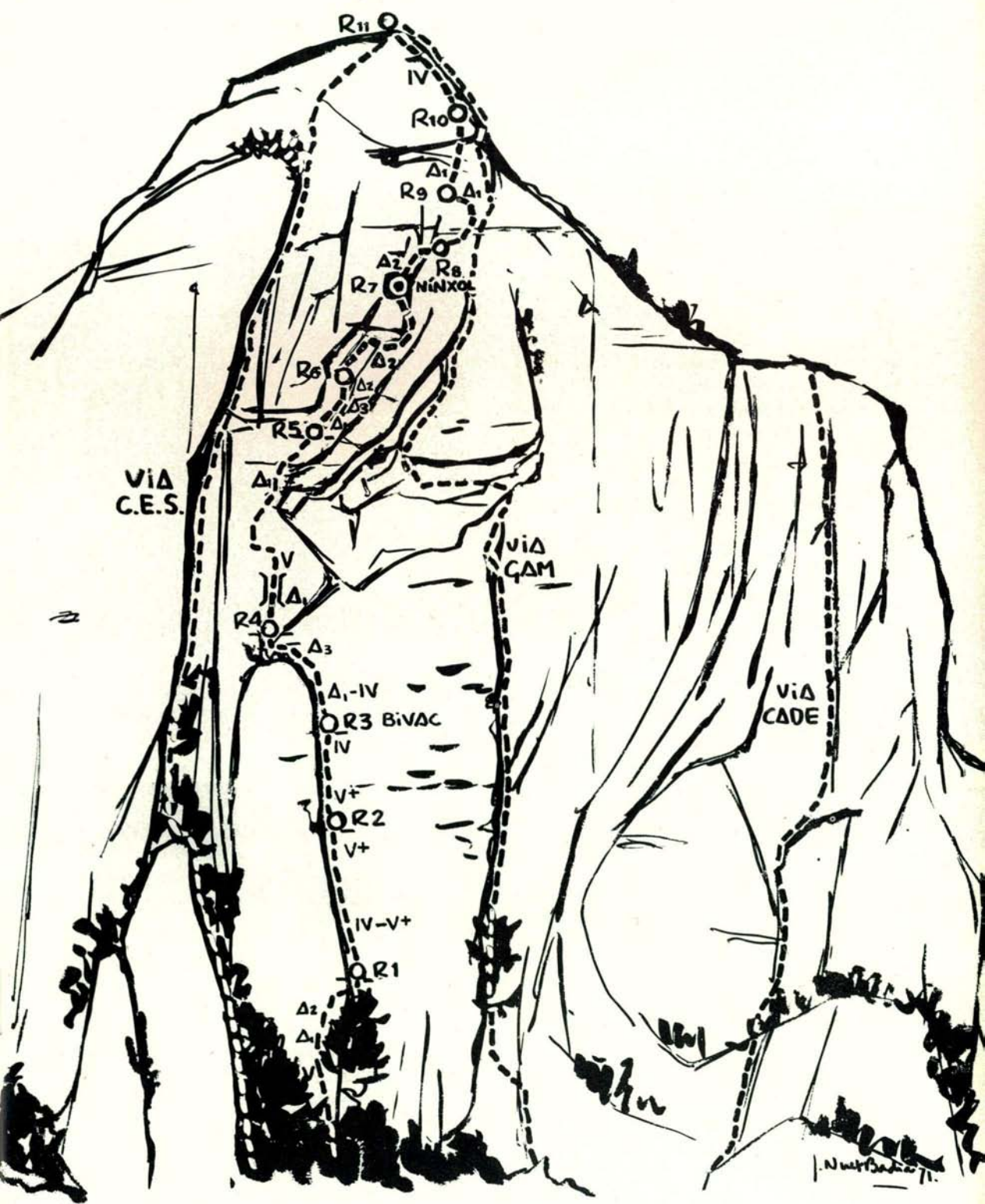
brinda la mare Natura. Fins ací arriba algun que altre gemec d'en Cèsar, acomodat (!) uns metres més amunt i lligat per un teixit d'estreps i de cordes, mentre un rosari de mosquetons dringa com campanetes, a cada moviment. El dringar és continu. Una dèbil claredat dibuixa a l'horitzó la serralada de Collcerola, que amaga una ciutat on milions d'éssers dormen plàcidament, mentre ací dos homes passen la nit del lloro. Els nostres cossos, freds i encarrats per l'obligada immobilitat de catorze hores, tremolen a sotragades, però els primers raigs del sol matiner, que rebem de sobte, ens reconforten com una benedicció divina i ens animen a reorganitzar el material. Tot seguit, en Cèsar s'enfila i continua per la paret desplomada, que obliga a una progressió lenta, fins que desapareix darrera d'uns blocs. Als pocs minuts, uns crits d'eufòria m'espavilen i tot seguit pujo com un llampec i retrobo en Cèsar ben acomodat a la reunió. Ara comprenc

el motiu d'aquells crits d'incontenible alegria: des d'ací es domina ben clarament la cursa que ens falta per a arribar al cim, ja que al damunt nostre, i a poca distància, es descobreix la bola terminal del cim, fi de la fins ara hipotètica via directa. Amb una llargada de corda guanyem l'aresta cimera i continuem pujant encara uns darrers metres d'escassa dificultat tècnica, però que resulten molt fatigosos, ja que bufa molt de vent i el cansament es manifesta a cada pas, agreujat, encara més, pel quantiós llast de ferramenta que penja de nosaltres. De sobte, descobreixo que avanço sense utilitzar les mans, i l'esguard enfoca a l'infinit. Als meus peus, savines i farigoles ens donen la benvinguda amb el seu flaire perfumat. Som al cim. Quasi inconscientment, dues mans, cansades, erosionades i sense forces, encaixen en silenci. El nostre objectiu ha estat aconseguit. Als nostres peus queda la paret dels Diables, impassible al pas del temps i dels homes; només unes clavilles abandonades seran el mut testimoni del pas de dos homes i d'una il·lusió feta realitat.

Fitxa tècnica de l'escalada a la paret dels Diables, via Central Directa

Situats a l'estació inferior del funicular aeri de Sant Jeroni, cal seguir el camí de l'Arrel, que agafa la direcció sud-est i ens deixa sota la paret dels Diables. S'ha de continuar pel camí fins que aquest es troba al lloc més pròxim a la paret, al repeu d'una gran llastra coneguda pel Plàtan i que està enganxada al sud de la paret dels Diables. Cal cercar una tartera que està tapada per la malesa, molt ufanosa, i remuntar aquest pedregam fins a la base de la paret, que es flanqueja horitzontalment i, després de pujar uns metres, caldrà continuar el flanqueig sense abandonar la roca. Des de la fi del pedregam fins a l'inici de la via hi ha uns 150 metres.

Descripció de la via

S'inicia l'escalada pujant 6 m lliures (V°) fins arribar al primer burí, on es passa una petita baga, i se segueix després en A-1 i A-2 verticalment i alternant els burins amb clavilles. Als 25 m cal fer un curt flanqueig a la dreta i entrar a l'interior del Plàtan. Ara es puja entre malesa fàcilment, uns 10 m, fins a un relleix inclinat, on s'installa la R-1 en terreny inestable. Un tac i una U assegurin la R-1.

Base a R-1: 35 m V° i A-1.

Cal continuar l'escalada interior i per la dreta (IV°). Es troben diversos burins d'assegurança, però més amunt la xemeneia es dreça i es descobreix un tac d'assegurança a la paret esquerra (V°) que s'aprofita. Es continua amunt fins que la paret perd verticalitat. Les arrels ajuden a passar i quan no, es van guanyant metres per atascament (IV°), i es fa cap a una xemeneia més dreta i amb unes pedres enclastades. Ací hi ha 2 burins que ajuden a passar aquest obstacle (V°) i 6 m més amunt hi ha la R-2 en un relleix i assegurats a 3 burins.

R-1 a R-2: 40 m de IV°, V° i els darrers metres de V°.

S'ha de pujar uns 6 m on hi ha dues xemeneies. Cal escollir la de l'esquerra amb els primers 4 m de IV° i sortir tot seguit per la dreta amb un pas molt delicat, a fi d'abastar la xemeneia veïna. Un burí assegura aquest pas. Després se segueix en lliure (V°) amb alguna clavilla d'assegurança, i després de passar un menut relleix, es puja més fàcilment, sense dificultats, fins a un ample relleix, on s'installa la R-3, assegurats a un burí i una clavilla. En aquest lloc es pot bivaquejar. 3 h des de la base de la paret.

R-2 a R-3: 20 m de IV° i V°.

Es puja per la paret de la dreta (A-1), es passa un curt sostre i es continua en lliure (IV°) per l'esquerra, alternant amb A-1 i A-2. Se surt en lliure per terreny delicat, ajudats per les savines i d'altres

arbustos (V°) fins al cim del Plàtan, on hi ha un gran relleix terrós.

Ara cal continuar per una esquerra de la dreta (IV°) fins a un segon relleix, que és aprofitat per instal·lar-hi la R-4, assegurats a uns tacs. Cal dir que ací s'inicia una fissura molt ampla.

R-3 a R-4: 30 m A-1, A-2, IV° i V°.

La fissura s'ataca a la dreta d'uns blocs, amagats damunt la R-4, i amb un seguit de tacs (A-1), i després d'un curt flanqueig de 2 m a l'esquerra (V°), es continua per la xemeneia en escaladada interior (V° i IV°) fins que una llastra ens barra el pas. Cal vèncer aquesta dificultat ajudats amb burins (A-1) i més amunt es farà la R-5 a un esquifit relleix assegurats a uns burins.

R-4 a R-5: 40 m A-1, V°, IV° i A-1.

Ja dins del díedre superior i sota d'una successió de sostres, cal anar pujant obli-

quament a dreta (A-1) uns 15 m i passar després un curt desplom (A-1), seguit d'un díedre en diagonal, a dreta (A-2), per continuar, ara verticalment, fins a la R-6, molt incòmodament, damunt d'estreps i assegurats amb burins.

R-5 a R-6: 35 m A-1 i A-2.

Cal continuar ara pel díedre, inconfusible i en diagonal a dreta uns 20 m fins a arribar sota el sostre. S'ha d'efectuar un flanqueig d'uns 10 m amb un difícil pas d'estreps a l'inici (A-2), i a la fi d'aquesta maniobra es puja verticalment per una fissura equipada amb tacs (A-2) i un curt pas d'escalada lliure (V°) fins a la R-7, que es farà dins d'una estreta xemeneia i assegurats per 3 burins i una clavilla.

R-6 a R-7: 40 m A-1, A-2 i V°

Cal preveure el frec de les cordes. Molta atenció.

Es continua per la xemeneia uns 3 m (IV°) i s'abasta amb dificultat el primer burí i sense complicacions, amb A-1, es van guanyant els primers 20 m seguits d'un flanqueig a dreta, d'uns 7 m sempre en escalada artificial, fins a la R-8 instal·lada damunt estreps.

R-7 a R-8: 30 m IV° i A-1.

Se surt de la R-8 i s'obliqua a dreta amb burins i clavilles, fixades a roca insegura (A-1) per continuar uns metres verticals (A-2) seguits d'un flanqueig en diagonal a l'esquerra, fàcil (III°), que ens conduirà a la R-9 on hi ha un pla inclinat. Estreps útils i assegurança amb burins.

R-8 a R-9: 20 m A-1, A-2 i III°

Se surt en diagonal a dreta en A-2; els burins estan molt separats i als 20 m se surt en lliure (IV°), i es fa cap a l'aresta cimera, que caldrà seguir, quasi caminant, fins a la base de la bola terminal, on diversos burins assegurin la R-10.

R-9 a R-10: 35 m A-2, IV° i II°.

Se surt per la dreta i per terreny fàcil, trepitjant uns repeus on creix l'herba (II°) i bé, directament per la roca, fins al cim del serrat de les Onze Hores (un pas de IV°).

R-10 al cim: 40 m.

Descens

Pel vessant oposat, anant a buscar el camí de Sant Antoni, prop del Cavall Bernat. Desgrimpades fàcils.

Material útil per a futures escalades per aquesta via: 2 cordes de 40 m, 40 mosquetons, 2 clavilles U, alguns tacs i també diverses clavilles.

Horari de la 2.ª cordada que va efectuar aquesta via: 12 hores.

La via ha quedat tota equipada de clavilles i tacs.

1.ª ascensió: Josep Sànchez, de l'EAME, i Cèsar Martínez, del G.A.M., acabada el 30-XI-1970.

2.ª ascensió i 1.ª hivernal: Francesc Alava i Josep Elesbaan i Paül, del C.A.D.E. del CEC, el 17-I-1971

foto: Carreté

Per un retorn a l'alpinisme clàssic

per J. Fabrès i Amorós

La travessia Bianco-Bernina, a l'Engadina (Suïssa), és un recorregut complex que haurien de conèixer tots els alpinistes fervents. ►

Cada individu pot trobar a la Muntanya allò que pensà trobar-hi, segons les actituds o passions que l'animin. Vull dir allò tan conegut que es diu dels refugis lliures, que hom no hi troba sinó allò que hi aporta.

L'alpinisme no és una disciplina heremètica, sinó una escola d'humanisme i d'enriquiment estètic. Però els valors poden variar tant com individus diferents els practiquin. Jo m'explicaré una mica més: segurament que molts adeptes del nostre CADE —és un exemple i podríem parlar de qualsevol altre grup acadèmic d'escaladors— si trobaven a la muntanya allò que a mi em fa immensament feliç, però res més, potser plegarien el ram. O, si voleu, diguem, que si jo no podia trobar altres emocions que les que un «dur» d'aquests capta penjat en una paret de sisè, la Muntanya no hauria pogut existir per a mi.

No imaginéssiu pas que critico en el més mínim les posicions extremes de la nostra activitat, sempre que siguin ortodoxos els mitjans i nobles els fins. Però he posat un exemple que pogués il·lustrar l'ample ventall de possibilitats que l'alpinisme aporta a cada home segons els seus gustos o actituds.

I no faig sinó començar. Perquè només cal veure en síntesi tot el llarg procés de la història de l'alpinisme en els últims cent anys, per veure tota una extensa i interessant gamma de fórmules i d'accepcions no sols en l'aspecte tècnic sinó més aviat espiritual o filosòfic, diguem d'escola formativa, que és l'aspecte més apassionant per a mi.

Resulta fascinant veure les diferents posicions que en el període d'un segle s'han pogut manifestar, prova de la riquesa d'inspiració d'una activitat tan original. I el més curiós és constatar que totes les formes passades són practicades actualment, que cap fórmula no ha envellit o periclitat, prova de ser un humanisme real i adaptable. I ací voldria per remarcar l'originalitat del muntanyisme, que no ha de recórrer a cap «aggiornamento» per

a fer vàlida la seva continuïtat. Al contrari. És un arbre tan esponerós, de saba tan fecunda, que els nous brancatges no atempten mai contra els anteriors i encara menys a la pròpia soca...

No estareu d'acord amb mi a reconèixer que, malgrat la diferència d'homages, èpoques i escenaris, un idèntic esperit podia il·luminar H. Benedict de Saussure en 1787 en la seva conquesta al Mont Blanc, com Herzog en el seu Annapurna el 1950? O un Whymper empenyat a coronar un obelisc de Zermatt, un segle abans que Bonatti cerqués el seu en el Dru?

I en l'ordre menys excepcional o més simple, caldria parlar de la mena de llum misteriosa, que guia certs homes vers l'aventura de les arestes i els núvols. Hi hauria ningú capaç de discutir el misticisme que pot atribuir-se a un fanàtic solitari com el que s'ha perdut l'últim hivern a Coma de Vaca, o bé el d'aquells metges i advocats (la professionalitat no ha de provar res), que cada dos per tres s'estimben a Coll de Toro, a la Vall d'Aran, escapant de les facilitats d'un estiuieg a Viella? I per què no haurien de poder-se comparar a les al·lucinacions il·lustres d'un Hermann Buhl pujant magnetitzat cap a la tomba de la seva muntanya himalaienca?

I ací faré un punt en aquestes divagacions, entrant en la palestra d'aquestes múltiples possibilitats de l'alpinisme, per a declarar-me defensor del període i l'escola clàssics, potser perquè s'adapta físicament i espiritualment a la meua manera d'ésser. Però també, i voldria que se m'apreciés l'honesta sinceritat a proclamar-ho, perquè s'adapta i convé al moment actual del món. La joventut té necessitat de més profunds idealismes que mai, car cal fer marxa enrera en les tècniques forçades, els maquinismes excessius, a favor dels valors estètics que abunden més en curses de limitada dificultat.

L'escalador penjat contínuament en el sisè grau no és pas el més ben situat per a la contemplació o la reflexió. Al contra-

ri, arribarà a una mena d'embrutiment i perseverant en aquest camí no li queda altra solució que matar-se o plegar el ram. Una bona prova d'això la dona la literatura de muntanya o literatura de butlletí de club; els escrits més dolents i les fotos més mediocres provenen sovint dels superdotats de la vertical. Encara podem dir ben alt que tota la història de l'alpinisme està escrita en llengua clàssica, i els seus evangelistes són per sempre els Javelle, Durier, Stephen, Tyndall, Russell, Calame, o Whymper, que saberen agermanar l'esperit de conquesta, la tenacitat, el gust de l'aventura i els valors estètics i espirituals.

Jo crec que tothom és capaç de comprendre la necessitat d'aquest retorn als orígens i a les fonts que jo defenso. En primer lloc, la consigna continuada del voler fer més quan tots o gairebé tots els problemes dels Alps, com del Pirineu, estan resolts, aboca els candidats a una cursa desenfrenada contra el bon sentit, recercant ascensions en solitari, amb mal temps, amb males condicions, veuríem àdhuc escaladors nus, a pèl, per fer més difícil, a la fi, l'empresa. Cal que diguem no! a tants excessos. El màxim exponent de l'alpinisme és la cordada, com a noble associació. I bastants perills correm ja amb el nostre esport normalment, perquè tinguem el dret d'exposar els nostres possibles salvadors a perills desmesurats.

Aquest últim hivern, als Pirineus francesos, un seguit d'accidents en vies molt difícils ha posat en guàrdia alguns capdavaners del pirineisme. Monsieur Ritter, a la revista «Pyrénées» que dirigeix, ha advocat per certes limitacions que cal imposar als escaladors, i també per a un retorn a fórmules més clàssiques que lliguin més amb les joies d'un esport que ha de proporcionar felicitat a la joventut.

Demanarem als escaladors «forts» que no caiguin en l'absurdatat d'aquells presumits —jo n'he conegut de famosos— que si no poden fer el Dru o la Walker posem per cas, a causa de les males condicions, els trobeu passejant avorrits per Chamonix, semblant ignorar les meravelloses ascensions de neu que tenen a sobre i que no coneixeran mai, com són les arestes de Rochefort, el Triolet o Midi-Plan o cinquanta curses més de clàssica bellesa. O aquells que a l'Oisans només veuen l'Ailefroide nord sens haver passat pel «chef-d'oeuvre» de majestat i equilibri que és la clàssica travessia de La Meije, entre La Berande i La Grave...

Tal com la proposem, la Muntanya pot ser inesgotable. Ja n'hi ha prou de dir que els Pirineus o els Alps són acabats. Seria una crueltat per a les noves generacions. Tothom té dret a trobar la seva Fontana de Juvenci. Tornem a obrir de bat a bat les portes de les meravelles de la muntanya clàssica. Cada dia pot fer canviar les condicions dels paisatges coneguts. Cada nou sol fa nou el miracle de la bellesa de la natura. Cada dia és una nova «primera» del món i de l'univers. Les boires canvien, les neus viuen i palpiten, les muntanyes no són doncs un museu, sinó formant part de la mateixa Vida...

Acompanyem infants i joves al nostre temple, tot en la prudència i en el respecte de la naturalesa, la història, fascinant com un odissea, dels peoners que hem tingut, per tal que els futurs pobladors d'aquest final de segle XX tan sofisticat puguin consolar-se amb les Muntanyes, i sentir-se continuadors d'aquells homes autèntics que ens esguarden des del fons dels segles. I llavors es podrà dir encara que hi ha el món alguns homes que segueixen el camí de les fonts, el vertader Camí...

Setmana santa 1970 al Pirineu Central

per Roger Tarragó i Balagué

Entre nosaltres, els qui estíem la muntanya, en alguna de les seves moltes manifestacions, en arribar a la quinzena anterior a la festa de Pasqua, es produeix un fet molt curiós. Una estranya formigor comença a recórrer el nostre cos i no ens deixa viure tranquils. Estem inquiets, van passant els dies, i, com la mare que creu que no acabarà el vestit que ha d'estrenar la nena el diumenge de Rams, nosaltres no veiem gens clara la sortida, la qual, en el millor dels casos, ja és programada, però que sovint només consisteix en unes quantes paraules, sense haver-hi res de concret. Finalment, una vegada ja s'han cercat i trobat els companys, cal triar, oh gran problema!, la regió a visitar.

En aquesta ocasió constituïem un grup molt reduït de companys que vam aprofitar l'avinentsa de fugir de la monotonia ciutadana: en Francesc, en Llorenç i jo. A l'hora de triar la regió que visitaríem, ens sentírem valents: la nostra condició de treballadors liberals o bé d'estudiants ens permetia l'oportunitat de fer deu dies de vacances i no calia desapropiar l'ocasió. Decidírem de fer la travessia Panticosa, Vignemale i Ordesa amb esquís, amb ascensió als cims més coneguts de cada regió, com eren: Grande Fache, Vignemale i Mont Perdut. Hi havia, però, un fet que ens preocupava un xic: coneixíem bé les regions de Panticosa i d'Ordesa, però de la banda del Vignemale només teníem referències molt petites. Això fou la causa que respectables persones, del coneixement i experiència de les quals ja teníem notícies, veiessin trencada llur tranquil·litat per part de tres nois joves que, amb una col·lecció de mapes i papers a la mà, els sotmeteren a un interrogatori, que més d'una ocasió ultrapassava llur paciència. Moltes vegades no va ésser difícil d'endevinar-los als ulls un petit, però noble, sentiment d'enveja.

El viatge a Saragossa, Sabiñánigo i Banys de Panticosa ens va prendre 10 h. i els enllaços 5 h. més.

L'arribada als Banys de Panticosa no po-

dia ésser més descoratjadora. Tot el cel era negre i al balneari queia una pluja menuda molt desagradable que, quan se suportava dos minuts, ens xopava tots. A més de 2000 m l'aigua esdevenia neu, la qual convertia els rostos boscs que envoltaven el llac en un meravellós paisatge, del tipus de postal suïssa.

Aquella nit, doncs, no ens quedà cap més remei que restar a Panticosa, en companyia dels empleats de la central hidroelèctrica, els quals ens convidaren molt gentilment a veure el partit de futbol a la televisió.

L'endemà, de bon matí, ja érem al carer, amb les motxilles i els esquís a l'esquena, cosa que, tot plegat, representava una bagatella de ben bé una vintena de quilos. La pujada amb tots els estris a l'esquena es féu un veritable turment. A l'estiu, el camí que munta als Lagos de Bachimaña, primera fita, és ample, amb marges al costat i amb bon empedrat, cosa que converteix la pujada en una lleu passejada. El camí, a l'hivern, de vegades cal imaginar-lo, de sepultat que es troba sota el caminant; o bé, altres vegades pot avançar-hi tranquil·lament. Aquí va raure la causa que el nostre avanç fos lentíssim. Totes les malaurances, però, s'acaben, i, a dues hores del balneari, veiérem una ampla pala de neu que gentilment ens invitava a fer ús de les pells de foca. Encara vam estar quatre hores abans d'arribar a la cabana del llac de Bachimaña, magnífica construcció de pedra amb llits, una vella estufa amb llenya i benzina.

El dimarts era el dia en què realment començava la nostra activitat pròpiament muntanyenca. Teníem projectada l'ascensió als Picos del Infierno o Quijada de Pondiellos, per la fàcil però penjada cresta. La marxa d'aproximació al coll de la Nevera del Infierno, passa per la regió d'Ibones Azules.

Mentre pujàvem ens adonàrem que la pluja que el dia abans ens havia retingut al balneari, en aquestes alçades s'havia girat en una nevada que enlairà més de mig

metre el gruix de la neu. En arribar al coll de la Nevera, el panorama de què gaudírem era realment impressionant. Tota la regió de Piedrafita per un costat i, sobretot, la imponent silueta de Grande Fache a la dreta, feia la impressió que un maliciós follet durant la nit ens hagués traslladat misteriosament a qualsevol de les altes valls alpines.

Després d'una curta estada al coll i ja sense esquís, començarem l'ascensió als Picos del Infierno. Al començament trobarem una neu molt dura que ens facilità molt la pujada. Aviat, però, la neu es va anar tornant humida, per la qual cosa l'abandonàvem sempre que podíem per tal de trepitjar l'acollidora roca. Una vegada guanyats fàcilment els primers cent metres, la roca va desaparèixer totalment per a donar pas a uns forts pendents de neu de primavera, molt tova, que ens aconsellà que era molt més segur de pujar encordats: la progressió, doncs, era molt més lenta, però també molt més segura.

El primer dels quatre cims de la Quijada de Pondiellos té una cota que s'acosta a 3100 m. d'alçada. En ésser aproximadament a la cota de 3000 m., vam veure que l'arribada al cim era quasi impossible amb el mínim de seguretat que sempre cal cercar. Les nevades dels darrers dies havien fet que, sobre la neu de primavera ja existent, que sol ésser força inestable, hi havia una capa d'un pam d'alçada de neu en pols. En fer els graons per tal d'anar progressant, calia recolzar-se sobre la neu de primavera, i era molt probable que es produís una relliscada, cosa gens aconsellable. Amb una lànguida mirada, doncs, ens acomiadàrem dels Picos del Infierno i començàrem a davallar al més ràpidament possible, en un llarg i meravellós descens, que ens portà fins a la porta del refugi. Al cap de pocs minuts d'arribar ja nevava. Unes veus de mal averany començaren a recordar el temps que havia fet durant les vacances de Pasqua dos anys enrera, però l'agradable olor d'una sopa calenta va fer oblidar tots els mals presagis.

A la memòria del muntanyenc resten gravats uns records que el pas del temps no aconsegueix d'esborrar. Un d'aquests records són les nits passades en un refugi de muntanya, bo i assegut al costat d'una taula, amb la dolça escalfor del foc a l'esquena i preparant la sortida del dia següent.

Sota el bellugueig de la llum d'una esvelta, i amb un mapa sota els ulls, hom va resseguint, amb l'aprovació o el desacord dels companys, la ruta que caldrà seguir l'endemà.

Aquell dimecres havíem de fer la jornada més llarga i més important de les nostres vacances. Ens havíem de traslladar al refugi d'Oulettes de Gaube, al peu del Vignemale. Calia travessar dos colls, amb un considerable desnivell entremig, i travessar tota una llarga vall.

Eren les cinc de la matinada, quan en Francesc, amb veu adormida ens anuncià que nevava. Aquesta notícia ens alegrà inconscientment una mica, car deixar el sac en aquella hora, amb el fred que feia, no era pas del tot agradable. Una hora més tard, el soroll del foc de butà anuncià el principi de la nostra activitat. El temps no havia pas millorat, però teníem l'esperança, com havia fet els altres dies, que el mal temps s'aixequés vers les deu del matí. Amb l'ajut del mapa i de la brúixola i acompanyats d'una suau però constant nevada, emprenguérem la vall que, passant pels llocs de Bramatuero, ens havia de portar al Collado Alto de Aratille. La nit anterior, tenint ja coneixement de les nostres forces i de l'estat de la neu, i veient sobre el mapa la distància a recórrer, calculàrem que posaríem unes cinc hores per arribar-hi. Tot just feia dues hores que havíem deixat el refugi, emprenguérem una dura pujada que ens portava a una cabana situada en un petit promontori en forma de coll. Aquesta cabana no era assenyalada en cap dels mapes que portàvem, per la qual cosa vaig intentar de situar-la tot prenent com a referència els pocs punts que la boira permetia de veure. Segons els meus

càlculs, era situada a pocs minuts del dit Collado de Bramatuero, petit coll a la dreta del d'Aratile, que malgrat ésser més baix, ens situaria a la vall de riu Ara.

Ens estranyà molt el fet que allò que nosaltres crèiem una llarga tirada, ho havíem enllestit en menys de dues hores. Però molt animats i amb la companyia de la neu i la boira durant tot el dia, començarem a travessar allò que crèiem la vall de l'Ara. Al fons s'aixecava, altíssim, un coll, la situació del qual al mapa corresponia a la del coll d'Oulettes. La pujada amb esquís d'un dels alts colls que delimiten aquella regió, pot representar, bé un terrible suplici, o bé el gran goig de veure superada una dificultat, que en principi es veu insalvable. Per a nosaltres, en aquesta ocasió, va representar una gran alegria: tot just feia cinc hores que havíem sortit del refugi i ja érem sobre el refugi d'Oulettes de Gaube. Sofrírem, insensats, el primer desengany en arribar al coll i veure que a l'altre vessant hi havia un immens mar de boira, que no permetia de veure res a cinc metres, si no era el descens que ens esperava. De bones a primeres, hi havia la coneguda cornisa que sembla un element indispensable en tots els colls pirinencs. A continuació una ampla però molt dreta pala de neu que acabava en una mena de canal, a partir de la qual no es veia res. I pensar que nosaltres somniàvem un llarg i vertiginós descens amb esquís!

Un moment que la boira es va aixecar, ens permeté de veure únicament dues coses: una vall que baixava en marcada direcció SE, essent que la de Gaube ho fa en direcció NO; i, davant nostre, un coll amb senyals d'esquís. Ens costà molt poc el que havíem de decidir. En un instant, en Francesc, ja amb els crampons calçats, encordat, i amb els esquís a l'esquena, començà a fer la primera tirada de 30 m. vers la vall que ens era desconeguda. El descens des del coll va ésser impressionant. En alguns llocs, sobretot dins la canal, la inclinació era d'uns 45°. La neu que a la sortida del coll era molt dura, al cap de

pocs moments es convertí en neu força tova que ens permetia de baixar amb molta seguretat.

A les tres de la tarda ja érem al fons de la vall, amb l'estómac buit, nevant de debò i amb una boira molt freda que no deixava veure res a tres metres. Sabíem amb seguretat dues coses: que aquella vall no era la del refugi d'Oulettes, i que per a anar-hi, calia pujar aquell coll amb traces, vist des del que crèiem el coll d'Oulettes. Se'ns plantejà un dilema: què calia fer? Eren les tres de la tarda i ens quedaven doncs unes 5 hores de llum aparent sense veure res. La prudència ens deia que havíem de plantar les tendes, un «bacallà» de bivac de Wico i un invent estrany que calia instal·lar amb l'ajut dels esquís. Ens

quedaríem a dormir al fons de la vall. L'instint de conservació ens deia que si plantàvem les tendes, faltant tantes hores per a fer-se fosc i amb el butà glaçat, passaríem un fred de mil dimonis. Era, doncs, millor de caminar mentre hi hagués llum. Un indicatiu que no esperàvem ens va treure del dubte: havíem trobat unes traces d'esquí. Unes traces que tan aviat estaven colgades a la neu com apareixien molt clares al nostre costat. Amb penes i treballs ens conduïren l'endemà al Col des Moulets, coll esquiable que en menys de mitja hora ens portà a l'acollidor refugi d'Oulettes de Gaube. Allà hi havia uns xicotets francesos de Tolosa que, com si haguessin olorat la nostra presència, tenien preparada una gran cassola de te que, amb grans elogis, fou immediatament acceptada.

Els refugis francesos del CAF que vam conèixer, el d'Oulettes de Gaube i el de Bayssellance, en el departament lliure, són el sibirisme tipificat. El muntanyenc, que acostuma a arribar-hi gairebé sempre amb el cor encongit per la por de trobar-los mig colgats de neu, hi pot gaudir d'unes comoditats totalment desconegudes als nostres refugis lliures: cuines de butà, matalassos de llana i flassades. Potser són petits detalls per als membres del CAF, però a nosaltres ens fan oblidar sovint que som en un refugi.

Fins a les 9 h. del matí de Dijous Sant, vam desconèixer l'existència de tot el cercle de Vignemale, davant mateix la porta del refugi, puix que al matí a 6 h., en llevar-me, vaig descobrir que no havia canviat la condició dels dies anteriors i anava nevant. Per aquest dia teníem projectada l'ascensió al Petit Vignemale, des del Col d'Oussoue. Com ja temíem, l'ascensió al Petit Vignemale va quedar en projecte. El mal temps ens tancà al refugi fins a les 12 h. del migdia, i arribàrem al Col d'Oussoue amb la boira que començava a pujar de Gavarnie. La pujada al coll va ésser memorable. Només en aixecar els ulls de l'espatula dels esquís, teníem, com a majestuós teló de fons, la immensa paret nord

del Vignemale, trencada al bell mig per un «couloir» de Gaube totalment desconegut, a causa de la gran quantitat de neu acumulada en el seu interior. Finalment, quan va desaparèixer el «couloir» dels nostres ulls, ho va fer empassat per una manifestació encara més impressionant de l'alta muntanya hivernenca: els «seracs» del Petit Vignemale, que com una muralla trencaven tota possibilitat d'ascensió al Vignemale per aquell vessant. Des del coll estant, tinguérem temps just per a donar una única ullada a la posició en què era situat el refugi de Bayssellance, ja que, al cap de pocs moments, ja havia desaparegut, engolit per una espessa boira.

Per sort, en arribar el capvespre, la boira se'n va anar amb la mateixa celeritat amb què havia arribat. Davant nostre s'aixecava tot el massís del Mont Perdut, objectiu inicial nostre, però que dies abans ja havíem descartat, a causa de la manca de temps. L'estat de la neu feia que les jornades que inicialment havíem previst, s'haguessin d'escurçar un bon tros.

Al refugi vam retrobar els xicotets francesos que tenien la intenció d'estar-hi un parell de dies, per tal de fer els dos Vignemales. Quan hi vam parlar i els vam explicar quina era la nostra intenció, es van esglaïar. La vall d'Oussoue, que va a fer cap a Gavarnie, segons llur opinió era molt perillosa de baixar, car era afectada constantment per les allaus. A més, hi ha un pas, que segons sembla és molt perillós de passar: la cascada. Amb aquesta perspectiva ens vam calçar de nou els esquís al més aviat que ens permeté l'estat del temps, per tal de trobar la neu en el millor estat possible i poder fer un bon descens en esquís, evitant la caiguda d'unes possibles allaus. Quan feia ja una bona estona que baixàvem per neu molt dura, que ens feia sentir uns altres Killy, tinguérem la desagradable sorpresa de veure que la història dels allaus era realment certa. Al mig de la vall, per aquell indret molt tancada, el camí era totalment barrat per uns blocs de gel enormes que s'havien després en

forma d'allau. Molts d'aquests blocs eren més grans que nosaltres mateixos, raó per la qual ens vam veure obligats a treure'ns els esquís per poder passar tot aquell caos de gel. Ja no tan tranquils com anàvem abans, travessàrem, al més ràpidament possible, l'anomenat «Barranco de Oussoue», per anar a fer cap a una gran coma, al fons del qual ja es podia veure el «Barrage d'Oussoue». La primera dificultat ja havia estat superada amb facilitat; ara quedava per superar la cascada.

Vam estar cinc hores per a trobar la ruta que ens permetés de superar els cent metres de desnivell de la cascada. Primerament ho intentàrem fent un flanqueig sobre roca, a l'esquerra del salt d'aigua, fins anar a fer cap a una congesta de neu, que ens

portaria directament al peu del salt. L'estat de la roca, sense fissura per a poder posar una clavilla d'assegurança, i molt mullada, i el fet que jo anés amb sabates mancades de sola «vibram», va fer que decidíssim d'atacar a través d'unes fortes pales de neu que hi ha a la dreta de la cascada. Novament ens haguérem de carregar els esquís a l'esquena, i fer servir altra vegada la cordeta de 60 m que fou molt valuosa en una travessia d'aquest tipus,

L'assegurança dels companys es feia difícil, puix l'ús del piolet era inútil a causa de la nul·la consistència de la neu. No hi havia altre remei que utilitzar els bastons d'esquí, clavats pel mànec, encara que la funció era més subjectiva que pràctica.

El sol començava a pondre's darrera les

altes muntanyes, quan observàvem el majestuós aspecte de la cascada que tantes dificultats ens havia presentat. Vint minuts més tard ja érem a la cabana situada al costat de la resclosa d'Oussoue, reprenent les forces i fent un petit mos. Aquell mateix dia, teníem projectat d'anar a dormir al refugi de Lourdes, però la boira ho embolcallà tot en pocs minuts i ens invità gentilmente a passar la nit a la cabana.

Dissabte Sant, el darrer dia de la travessia, significava una jornada molt llarga i dificultosa. Havíem d'anar a dormir a Bujaruelo. Per a arribar-hi calia remuntar una llarga vall, al mig de la qual hi ha situat el refugi de Lourdes. El nom d'aquesta vall per més que hem recercat no ens ha aparegut en cap mapa ni guia. Comença la vall en un lloc anomenat Esplugu de Millas, i, per tal de trobar-la, cal pujar en poca distància un considerable desnivell, que de bon matí ajuda a despertar-se i posar-se a to. Al fons de la vall s'aixeca un impressionant circ, de la mateixa configuració geològica que el de Gervarnie. L'única sortida possible de la vall, és constituïda pel Col de Bernatoire, que ofereix un ample pas natural, al costat del Pic del mateix nom. La boira també ens va acompanyar aquesta vegada, com a quart membre inseparable de la travessia. El descens fins

al Caserío de Bujaruelo, va ésser un veritable turment: durant tota la baixada ens trobàrem amb una crosta de neu, que anul·lava totes les tècniques de cantell amb els esquís, i ens va fer estar sempre amb l'ai al cor, perquè una mala caiguda hauria portat unes conseqüències força desagradables.

A Bujaruelo no hi havia ni una ànima vivent, l'hostal era tancat i barrat i el «Puesto de la Guardia Civil» també. En caure la nit, asseguts al voltant del foc, decidírem que un de nosaltres baixaria l'endemà fins al primer poble habitat per anar a cercar un taxi. Eren 10 km de carretera, que, amb tot el material a l'esquena ens hauria causat una pèrdua de temps massa considerable. A les set del matí, quan, amb tot el mal humor del món, vaig deixar els meus companys dormint per baixar a buscar el vehicle, vaig sentir l'inconfusible soroll d'un 2 cv. Era la nostra salvació: es tractava d'un taxista que no tenia cap passatge compromès. A migdia, una setmana després d'haver-ne sortit, érem a Sabiñánigo de nou.

Unes vacances més s'havien acabat. Unes vacances que ens feren descobrir una part del nostre Pirineu, en l'època de la màxima esplendor: la primavera.

Els campionats d'Espanya d'esquí nòrdic, a Sant Joan de l'Erm

Els campionats d'Espanya d'esquí nòrdic, han estat organitzats enguany pel Centre Excursionista de Catalunya i s'han celebrat a Sant Joan de l'Erm durant el mes de febrer. Després de molts viatges i verificacions, es va arribar a la conclusió que el lloc més adequat per a la celebració d'aquests campionats, eren les pistes de les muntanyes de Sant Joan de l'Erm, que fan la partió entre les comarques de l'Alt Urgell i el Pallars. En una reunió celebrada a la sala d'actes de la nostra entitat, es van donar a conèixer a les autoritats de la Seu d'Urgell, Castellbò i Montferrer, i als medis informatius, les característiques de les noves pistes i instal·lacions així com els detalls de les proves i de l'organització.

Vies d'accés i característiques de la regió.

El principal atractiu de Sant Joan de l'Erm consisteix en un seguit de muntanyes acomades i suaus i una immensa massa forestal, amb avets centenaris, i amb clapes de prats que, amb l'arribada de l'hivern, es cobreixen d'un bon gruix de neu. No fa gaires anys, per iniciativa del municipi de Castellbò es va construir el nou santuari prop del coll de la Basseta, al vessant urgellenc, a uns quants quilòmetres de les ruïnes de l'antic, al vessant pallarès. Aquest massís s'enllaça al nord-est amb el Ras de Conques (2.134 m), el massís de Salòria (2.789 m), l'Alt de la Comapedrosa (2.945 m) i, per mitjà d'ells, amb la carena axial pirinenca. Cap al sud-est destaca el pic de l'Orri o Torreta de Rubió, punt culminant del massís (2.437 m) i per mitjà de la serra de Taus enllaça amb el Boumort.

Les vies d'accés són constituïdes per dues carreteres per la banda del Segre i dues més que hi pugen des de la Noguera Pallaresa:

Per Castellbò. Des de la general a Montferrer per la carretera local, en bon estat (de terra). Fins al coll de la Basseta, 30 k. L'Hostal de la Basseta va servir de base per a totes les proves i també de refugi a tots els assistents.

Per Adrall i Pallerols. A Adrall es desvia la carretera de la Seu a Sort. A Canturri hi ha la bifurcació de la pista forestal. Casa forestal de Pallerols a 1.623 m, a uns 4 k de l'ermita.

Per Sort i Rubió. Per la carretera comarcal de Sort a la Seu es puja al coll de Cantó i a la casa forestal de Rubió, a 1.940 m, a l'extrem sud-est de la zona.

Per Rialb i Llavorsí. Sis quilòmetres abans d'arribar a Llavorsí, per la carretera general, s'agafa la pista forestal que duu a Montenastró i a les ruïnes de Sant Joan de l'Erm, a l'extrem nord de la zona.

Els vessants urgellencs són més suaus que no els pallaresos, els quals presenten uns desnivells de més 1.500 m, que fan pensar en magnífics descensos.

Els serrats s'estenen al sud-est amb successius altiplans cap al Segre. Tenen immillorables condicions per a la pràctica de l'esquí nòrdic. Per conveniència, dividirem la regió en dues zones:

Entre els 1.600 i els 1.800 metres, la regió inferior del Cantó amb el coll del seu nom, el bosc de Sant Joan de l'Erm amb les ermites, i la casa forestal de Pallerols, centre de la zona. Total, 30 k² d'extensió.

L'altra, paral·lela a l'anterior, entre 1.900 metres i els 2.170 m, té una extensió de 10 k²; el centre se situa a la casa forestal de Rubió.

El relleu d'aquestes zones, com hem anotat, està format per una successió de turons allomats, separats per àmplies i suaus collades; comprèn terrenys de la Vila i Vall de Castellbò, Pallerols del Cantó i Guils del Cantó, en pròxima fusió, així com de Sort, Rialb, Llavorsí, Vilamur i Castelles.

El bosc de Sant Joan ocupa una extensió de 70 k², dels quals 40 corresponen a zones aptes per al fons. Agafant una densitat mitjana d'un pi cada 3 metres quadrats, correspon l'existència de 30.000.000 pins. Si tenim en compte que la massa forestal s'allarga cap al Boumort i Santa Magdaleana, ens trobem amb la reserva forestal més gran de Catalunya. El bosc està format per

Des dels planells de l'Orri es té als peus tot l'esvoranc del Pallars, presidit, (a la dreta,) per la inconfusible silueta de la pica d'Estats. ▼

La nova edificació de l'ermita de Sant Joan de l'Erm als vessants de la vall de Castellbò (Alt Urgell). ►

avets, pi negre i pi roig, variació que li dóna un especial colorit. Les dimensions arriben a 3 metres de circumferència i 25 d'altura. Els prats tan sols ocupen les clarianes del bosc i els fondals. A les cotes inferiors abunden els prats i els arbres són freixes, verns, bedolls i matassar.

Les espècies de fauna com els óssos i els llops van desaparèixer a principis de segle i especialment durant la guerra del 36. Actualment només hi ha guineus, conills, llebrès i gats mesquers, dels quals, a l'hivern, és fàcil veure les petjades.

Els ocells abunden a l'estiu, però, en girar-se el temps, emigren gairebé tots cap a climes més benignes.

S'ha parlat en diverses ocasions de declarar aquesta zona parc nacional, i repoblar-la d'animals, amb els quals es podria formar una reserva corresponent a latituds superiors (óssos, llops, isards, rens-cervatells), així com de pins, ja que a causa de tals massives i d'incendis provocats, els límits actuals del bosc són molt reduïts en relació a temps més reculats. Interessos

particulars han contrarestat aquestes dèbils iniciatives.

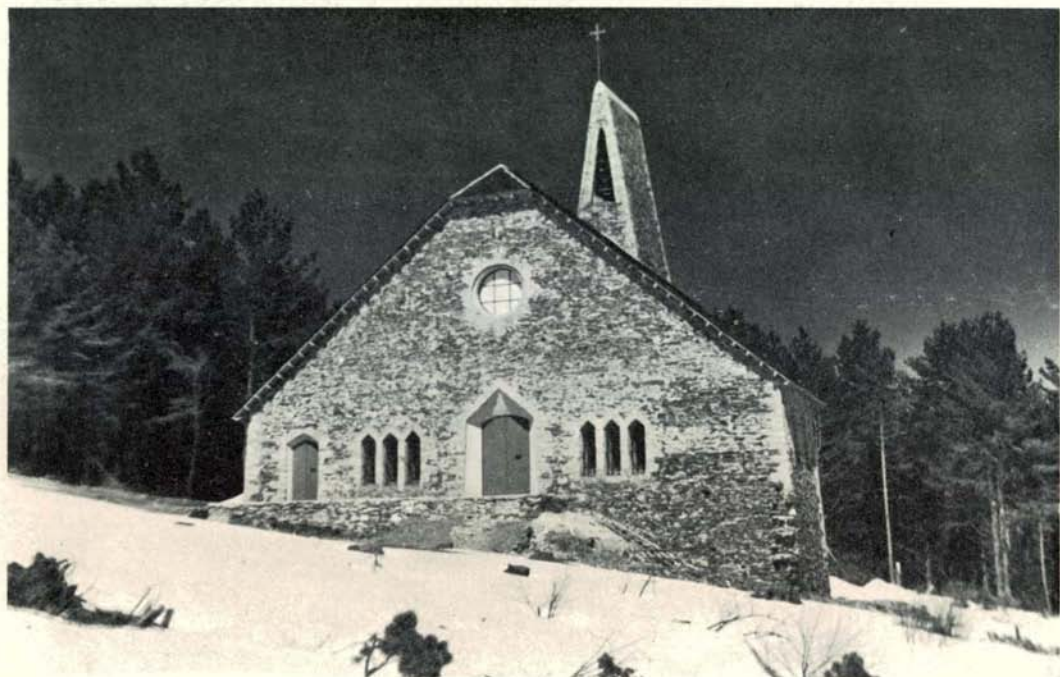
Ara la majoria dels boscos són propietat de l'estat (Delegació del Patrimoni Forestal a Lleida) i la resta són comunals sota l'administració del Districte Forestal de Lleida.

Pel que fa a les condicions i característiques de les nevades, les comprovacions que s'han dut a terme han donat un resultat ben satisfactori. Les dades comparatives amb centres d'esquí d'anomenada presenten una mitjana ben notable. Aquestes condicions meteorològiques es conjuguen amb l'existència de gran varietat de camins i pistes forestals que recorren el bosc en tota la seva extensió, acumulant la neu que el bosc conserva en bones condicions i incrementant-ne la durada, per a satisfer les necessitats de l'esquí de fons.

A part dels camins, existeix el mateix bosc que, per la suavitat del relleu i pel fet d'estar molt net, permet infinitat de traçats, amb tots els graus de dificultat tècnica. I darrerament hi ha els prats que, ja

foto: Llaudó

siguin petites clarianes o grans extensions com la de Guils del Cantó, per la seva uniformitat, són esquiables, fins i tot amb espessor de neu mínima. El total de camins registrats passa de 150 k i es calcula que n'existeixen fins a 250 k. Els pendents són diversos. Es poden escollir baixades amples i franques, on és possible d'assolir, amb seguretat, velocitats per sobre els 80 k hora, o llargs plans per a poder aplicar un estil depurat.

La zona inferior (1.600-1850) comprèn un 60 % dels camins, és a dir, uns 100 k dels coneguts actualment, en els quals és possible amb poques variants pel bosc i els prats traçar dos circuits totalment diferents de 50 en una sola volta, amb uns recorreguts comuns, que s'ajusten rigorosament a les normes que, per a aquest tipus de proves, estableix el Comitè de la F.I.S. tant per les dificultats com per la seva homogeneïa distribució. D'altra banda trobaríem més possibilitats per a circuits de 30 k i així també per als de menys recorregut. Existeixen per ara més de 30 circuits diferents, comprovats amb les seves longituds, desnivells i gràfics corresponents.

La zona superior (1.920-2.170 mts) té caràcter de relleu per la durada de la neu, que permet entrenaments i curses en els mesos de novembre, abril i maig, d'extensió menor, per la qual cosa el traçat de circuits és més restringit.

Les curses de fons

Una cursa d'esquí de fons és la prova en què el corredor ha de demostrar la seva tècnica i la seva preparació física i el sentit de la competició en lluita constant al llarg de la prova (trenta minuts a dues hores i mitja), amb les dificultats naturals del terreny i amb ell mateix.

Un recorregut de fons, ha d'ésser traçat de manera que es puguin fer patents la potència del corredor, la resistència, la tècnica, els coneixements tàctics i, sobretot, la força de voluntat per a superar-se un mateix a cada moment; normalment, es corre en solitari, contra rellotge. Així, segons la F.I.S., el traçat dels circuits de fons es pot resumir, aproximadament, procurant que tinguin parts iguals de plans, pujades i descensos. Ha d'ésser variat. S'han d'evitar les pujades massa llargues i inclinades, i els descensos difícils i perillosos, així com els trams monòtons i oberts. Els obstacles artificials són prohibits, i la part que presenta més dificultat de la cursa és, aproximadament, a la meitat o a les tres quarts parts del recorregut. El circuit estava degudament senyalat, a fi d'evitar qualsevol marrada; a tot el llarg del recorregut, la neu era trepitjada i estaven marcades dues traces d'esquí paral·leles.

foto: Liaudó

A fi de donar les mateixes possibilitats a tots els participants i segons les experiències internacionals i recomanacions de la F.I.S., les proves es van celebrar a primeres hores de la matinada.

Per poder disposar d'un circuit ideal es va procedir a l'interior del bosc un camí de 2 metres d'amplada i 3 k de llargada. Les característiques dels variats circuits van ésser amidats minuciosament. Indicarem, abreujadament, les principals característiques de les diverses proves.

Prova masculina de 30 k: dues voltes amb un circuit de 30 k amb avituallament cada 5 k. Cotes extremes, cada 1.630-1.820 m.

D = desnivell 195. Pujada màxima, 85 metres. M. T. = Pujades totals 800 m (26,6 m/k).

Prova masculina de 15 k: Una volta al circuit. Cotes extremes, 1.640-1.860 m.

D = 220, MM = 85 m, 485 mts (32 metres/k).

Prova de 5 k per a dames i juniors III: Una volta a un circuit de 5 k. Cotes extremes, 1.690-1.775 m.

D = 85, MM = 50 m, 120 m (24 m/k).

Relleus 3 x 10 k i 10 k juniors I i II: Una volta a un circuit de 10 k.

Cotes extremes 1.640 m i 1.775 m.

D = 135 m, MM = 75 m, Mt = 330 m (33 m/k).

La relació donada, comparant-la amb els límits màxims admesos per la F.I.S., és més que satisfactòria. Únicament en la prova per a dames no s'ha considerat convenient d'arribar als desnivells reglamentaris, ja que es tractava solament de promocionar l'esquí de fons.

RESUM DE TOTES LES PROVES

Prova: 30 quilòmetres, seniors.

clas.	dors.	corredor		temps total
1	20	Felipe Gutiérrez	Ca	112m.22s.7/10
2	9	Eusebio Martín	Ca	112m.26s.6/10
3	16	B. Rodríguez	AL	113m.16s.2/10
4	12	Ángel Baños	GC	117m.40s.2/10
5	15	Ángel Rabago	Can	120m.44s.3/10
6	13	J. Luis Lecuona	BN	122m.23s.6/10
7	29	Julián Sánchez	GC	128m.42s.8/10
8	21	Tomás Petriz	GC	128m.59s.
9	11	Álvaro Gijón	A	129m.44s.
10	18	Ramon Galí	C	131m.41s.6/10

Corredors que han fet la sortida: 29

Corredors retirats: 3

Corredors desqualificats: cap

Prova: 30 quilòmetres, seniors (classificació ciutadans).

clas.	dors.	corredor		temps total
1	13	J. Luis Lecuona	BN	122m.23s.6/10
2	11	Álvaro Gijón	A	129m.44s.

El pic de l'Orri o Torreta de Rubió (2437), és la màxima elevació del conjunt de muntanyes de Sant Joan de l'Erm.

Prova: 10 quilòmetres, juniors I i II.

clas.	dors.	corredor		temps total
1	14	G. Fernández	AL	41m. 2s.2/10
2	17	R. Morales	Ca	45m.56s.
3	12	Javier Montalvo	Ca	40m.51s.8/10
4	10	Julio Labarta	Ar	49m. 9s.9/10
5	20	Antonio Moreno	A	49m.30s.5/10
6	30	Alfredo Morales	Ca	49m.37s.3/10
7	8	M. A. Zubiaurre	BN	50m.23s.9/10
8	3	F. Fernández	Ca	50m.52s.1/10
9	18	Juan Peso	A	50m.52s.2/10
10	24	B. Rodríguez	AL	50m.55s.7/10

Corredors que han fet la sortida: 29
Corredors retirats: 4
Corredors desqualificats: cap

Prova: 15 quilòmetres, seniors.

clas.	dors.	corredor		temps total
1	31	B. Rodríguez	AL	70m. 3s.2/10
2	22	Felipe Gutiérrez	Ca	76m.20s.7/10
3	10	Eusebio Martín	Ca	76m.28s.1/10
4	27	Álvaro Gijón	A	77m.54s.
5	19	Ángel Baños	GC	78m.10s.2/10
6	29	Julián Sánchez	GC	79m.21s.2/10
7	24	Ángel Rabago	Can	83m.28s.2/10
8	21	Valentín Seco	Ca	84m.16s.8/10
9	36	Juan Medina	GC	86m.15s.4/10
10	32	J. A. Larrañaga	BN	86m.55s.2/10

Corredors que han fet la sortida: 36
Corredors retirats: 11
Corredors desqualificats: cap

Prova: 10 quilòmetres, juniors I i II (classificació ciutadans).

clas.	dors.	corredor		temps total
1	20	Antonio Moreno	A	49m.31s.5/10
2	10	Juan Peso	A	50m.52s.2/10

Prova: 15 quilòmetres, seniors (classificació ciutadans).

clas.	dors.	corredor		temps total
1	27	Álvaro Gijón	A	77m.54s.
2	13	Ramon Galí	CEC	88m.18s.5/10

Prova: 5 quilòmetres, juniors III.

clas.	dors.	corredor		temps total
1	35	A. González	AL	24m.14s.8/10
2	32	H. Martínez	AL	25m.34s.3/10
3	34	Xavier Ramon	C	25m.59s.8/10

Corredors que han fet la sortida: 6
Corredors retirats: cap
Corredors desqualificats: cap

Prova: relleus 3 x 10.

clas.	dors.	corredor		temps total
1	4	B. Rodríguez A. Valbuena G. Fernández	AL	120m. 9s.6/10
2	7	Felipe Gutiérrez Eusebio Martín Ricardo Morales	Ca	125m.43s.2/10
3	12	Julián Sancho Manuel Villegas Ángel Baños	GC	130m.30s.9/10

Prova: 5 quilòmetres, fèmines.

clas.	dors.	corredor		temps total
1	42	M. Carme Vila	C	30m.43s.6/10
2	46	M. Ant. Grifó	C	31m.30s.9/10
3	48	M. S. Sebastián	BN	32m.13s.1/10
4	47	Maria Badia	C	32m.20s.3/10
5	49	M. José Faci	Ar	34m.39s.9/10

Corredors que han fet la sortida: 14
Corredors retirats: cap
Corredors desqualificats: cap

L'ermita de Sant Joan de l'Erm, desdibuixada per la boira, serveix de marca l'esforç dels participants als campionats d'esquí nòrdic.

Prova: juniors III.

clas.	dors.	corredor		temps total
1	25	J. Antonio Pozo	C	74m. 4s.8/10
		Xavier Fruitós	C	
		Xavier Ramon	C	

Trofeus per Clubs:

30 Km.	1er.	Secció Guàrdia Civil, Candanchú
	2on.	Centre Excursionista de Catalunya
15 Km.	1er.	Secció Guàrdia Civil, Candanchú
	2on.	Club Alpino Donostiarra.

Prova: inter-regional, fèmines 3 x 5 quilòmetres.

clas.	dors.	corredor		temps total
1	23	Maria Badia	C	91m.52s.3/10
		Antònia Grifó	C	
		M. Carme Vila	C	
2	24	M. S. Sebastián	BN	
		Montserrat Díaz	C	94m.22s.4/10
		Elena Sintas	C	
3	22	M. A. Martínez	A	95m.11s.6/10
		M. C. Miravete	A	
		M. José Faci	A	

Trofeu a la combativitat a José Luis Aber-tura, Fed. Castellana.

La federació a què pertany cada corredor ve indicada, a les classificacions precedents, per les sigles següents: catalana, C; castellana, Ca; càntabra, Can; andalusa, A; àstur-leonesa, AL; basco-navarresa, BN; aragonesa, Ar. La sigla GC designa els corredors de la Guàrdia Civil.

Flors de muntanya

per Ramon Pujol i Alsina

Parlem avui de llibres de flors. Ho faig per complaure molts companys aficionats com jo a l'estudi de les flors de muntanya, que en diferents ocasions m'han demanat quins foren els llibres més adients, amb què aprofundir una mica més els seus coneixements.

Hi ha unes obres que són bàsiques, però que tal vegada avui siguin molt difícils de trobar a les nostres llibreries.

Iniciació a la Botànica (Morfologia vegetal), del doctor Pius Font i Quer. És un llibre fonamental i interessantíssim. Fou una publicació de la Direcció General d'Agricultura de la Generalitat de Catalunya.

Flora de Catalunya, de Cadevall-Font i Quer. Obra en sis volums, documentadíssima, exhaustiva. Pot ésser consultada a la biblioteca del Centre.

«La vegetation en France, Suisse et Belges», 1ère partie «Flore complète portative de la France et la Suisse», per Gaston Bonnier i G. de Lanyens, amb quadres il·lustrats de determinació, per a trobar amb facilitat el nom de les plantes.

«La vegetation de la France, Suisse et Belgique», 2ème partie «Flore de France, Suisse et Belgique», per Gaston Bonnier (comprentant la plupart des espècies d'Europa), obra en dotze volums, i un volum índex, amb la reproducció de més de 7000 dibuixos en color, a meitat del seu tamany natural.

Si **Flora de Catalunya**, ens documenta d'una manera total sobre el mantell vegetal del nostre país, **«Flore de France, Suisse et Belgique»**, ens és d'una gran utilitat pel seu gran nombre d'il·lustracions en color (i també pel seu test científic), per ajudar-nos eficientment a determinar el nom de moltes flors, ja que per la imatge la identificació es fa més fàcilment.

Hi ha una altra obra grandiosa del nostre enyorat doctor Font i Quer, que és **«Plantas medicinales»** (El Dioscórides renovado), de la Labor, S. A. És un veritable monument al nostre món vegetal, de lectura ameníssima, i és ben bé el doctor Font, qui us explica les coses. Quin home més extraordinari, més savi i més humil!

Recordo que, poc després de l'edició d'aquest meravellós llibre (cal mencionar els gravats en negre de Núñez, i la reproducció de les belles aquarel·les de Suzanne Davit), amb el meu company Albert Oliveras, cada u amb el seu volum sota el braç, ens presentàrem a casa el doctor Font, per demanar-li que tingués la gentilesa de posar-hi la seva signatura. Ens va rebre afablement, com sempre, conversàrem de muntanya i de flors, i ens digué que estava revisant la **Flora de Catalunya**, perquè la Labor, tenia la intenció de fer-ne una nova edició en paper bíblia i en un sol volum. Tot això passava el juliol del 1962. Quan ens acomiadàrem, ens obsequià amb un exemplar d'«Anemone Pulstilla subespècie Gallinae» flor novament catalogada, collida pel doctor al Tossal de la Gallina Pelada de la Serra d'Ensiya, el 29 de juny del 1962. El 3 de gener del 1964, i al seus 75 anys, el mestre de mestres va deixar-nos per sempre. A.C.S. Dels propòsits de la Labor quant a la **Flora de Catalunya** en un sol volum, no n'hem sabut res més.

I ara, mentre esperem, que més tard o mes d'hora, puguem tenir el nostre llibre il·lustrat de flora pirinenca us parlaré d'alguns llibres, tal vegada de més fàcil adquisició, i que tant pel seu text explicatiu, com per les seves il·lustracions, considero totalment recomenables.

Un bon llibre, pràctic, eficient i manejable (cap dins d'una butxaca), és **«Unsere Alpenflora»**, d'Elias Landolt, edició del Club Alpí Suis, amb la reproducció en color de més de 300 flors fotografiades «in situ», i la corresponent descripció de cada una. Crec que existeix una edició en llengua francesa.

Dos bons llibres per a tenir a casa per estudi i consulta: **«Flore et Vegetation des Alpes»**, vols. I i II, de Ch. Favarger i P. A. Robert. Text agradabilíssim i molt bons dibuixos a tot color.

Un llibre per a dur a la butxaca, si cal, **«Fleurs des Champs et des Bois»**, de L. Bolin et L.O.A. Von Post, 564 dibuixos a tot color, i la descripció de cada planta.

Llibres darrerament apareguts i recoma-

nables als aficionats, són: «**Per conoscere le piante Medicinali**», de Carlo d'Andreto, amb unes reproduccions fotogràfiques a tot color, d'una realitat i qualitat immillorables.

«**Flowers of Europe**» (a field guide), d'Oleg Polunin, obra formidable, tant pel text i dibuixos, com pel seu miler de reproduccions de fotos en color, boníssimes.

«**Guide des plantes à fleurs de l'Europe occidentale**», de David Mc. Clintock i R. S. R. Fitter, adaptació francesa de S. i C. Favarger. 1306 espècies reproduïdes en color i en negre (dibuixos) i 266 croquis de detalls botànics. Un bon llibre per a consulta.

«**Kvety a Hory**», d'Oldrich Stanek, un centenar de reproduccions en color d'altres tantes fotografies de flors alpines, meravellósament captades. No puc fer cap menció del text perquè malauradament desconec la llengua txeca.

Deixem els llibres i reprenem la nostra tasca habitual tot presentant-vos unes quantes flors més de les que la nostra muntanya ens ofereix gentilment any darrera any.

1

Adonis pyrenaica DC. (Ranunculàcia). Desconec el nom vulgar. Perenne, tronc de 10-30 cm., fulles 3-4 vegades ternades dividides en lacínies linears, llargament peciolades i d'un verd molt tendre. Flors grogues, brillants, de 10 a 12 pètals, quan són ben obertes. Anteres grogues. He trobat aquesta bonica flor indistintament en terreny silícic (Núria) i en terreny calcari (en les canals de la Muntanya Sagrada de la Molina). Comença la floració a primers de juny i acaba a finals de juliol. Prop dels boscos, i en llocs assolellats.

2

Polygala calcàrea. (Poligalàcia). Nom vulgar: Herba prima. Perenne, rizoma dur, troncs abundants, filiformes, llargs, ajaguts, nusos al seu començament, i després en fulles agrupades en fals rosetó, d'on surten 7-8 branques floríferes dretes, amb fu-

lles linears alternes, i floretes blaves (algun cop n'he trobades de lleugerament rosades). Comença a florir a darrers d'abril, i es troba gairabé sempre al llindar dels boscos on forma veritables catifes de floretes blaves, en el pre-Pirineu i en el Pirineu. Continua fent flors fins a darrers d'estiu.

3

Gentiana Verna L. (Gencianàcia), nom vulgar: Pastorella. Perenne, de rizoma curt molt ramificat. Produeix tiges floríferes de 3 a 12 cm., poc fulloses. Algunes tiges estèrils, acabades en rosetó. Fulles ovades o agudes; les de la base (basilars) en rosetó, i les de la tija (caulinars) més o menys distanciades. Flors blaves, d'un blau fort, d'uns 3-4 cm. llarg, solitàries. Calze quinquèfid. Corolla quinquelobulada. Es troba en abundor en tots els alts pasturatges del Pirineu des de darrers de juny, fins a mig agost.

4

Gentiana Acaulis L. (Gencianàcia), noms vulgars: genciana, campanetes. Perenne, de rizoma gruixut, tiges molt curtes, cilíndriques, amb una parell de fulles més petites que les de la base disposades en forma de rosetó. Flors blaves, grans, solitàries, més llargues que el rosetó de fulles i la tija, calze acampanat, quinquelobulat. Corolla tubulato-acampanada, amb la gorja tancada de verd. Anteres soldades. És troba en el pre-Pirineu (Puigsacalm) i arreu dels alts pasturatges del Pirineu, des de finals de juny, fins als darrers dies d'agost, segons la climatologia. Tant es troba en terrenys silícics (Ull de Ter), com en calcaris (Serra del Cadí).

Nota: Recordo una vegada més, que les dades científiques són tretes de la **Flora de Catalunya**, de Cadevall-Font i Quer, i que pels noms vulgars em serveixo del llibre del doctor Francesc Masclans i Sirvés **Els noms vulgars de les plantes a les terres catalanes**.

Cartografia del Pirineu Central

per Josep Llaudó i Majoral

Coberta d'un dels excel·lents mapes de Baudrimont de la zona meridional dels alts Pirineus. ▼

Ara disposem d'excel·lents mapes d'algunes zones del Pirineu de la part francesa a escala suficient (1:20.000), els del nostre vessant, militars, a 1/25.000, altres d'editorials comercials i uns quants fets per pirineïstes i publicats en butlletins, que si bé han aportat nous coneixements del Pirineu, molts d'ells no arriben a ésser veritables obres cartogràfiques.

Voldríem centrar aquests comentaris sobre l'obra d'un pirineïsta cartògraf Mr. Henri Baudrimont. El seu darrer mapa publicat pel Museu Pirinenc de Lourdes i amics corroboren l'alta estima del seu treball.

Davant dels mapes esquemàtics de Mr. Baudrimont no podem fer sinó proclamar el nostre entusiasme per una obra ben feta. Aquests mapes a escala (1/50.000) basats en els coneguts mapes oficials del Cadastre, han estat interpretats d'una manera esquemàtica pel procediment «de carenes» arribant a resultats sorprenents de claredat i exactitud. Bé tenim en compte que és el sistema més simple de cartografiar les zones muntanyoses i a l'abast de qualsevol mitjanament preparat, però en aquest cas es tracta de l'obra d'un professional portat pel seu esperit d'estudi i coneixement del Pirineu, al qual ha dedicat llargues estades.

És al vessant meridional de la Serralada, al qual ha dedicat tots els seus afanys, i els seus esquemes, com diem, són basats en els mapes oficials corregits amb notes i observacions sobre el terreny, així com amb fotos preses expressament per ell.

Sí! Ell és qui dibuixa, retola i grava les planxes per a imprimir per mitjà de calcs per cada color. Tenim notícies de la personalitat de l'autor a través de la revista Pyrénées (*). Es tracta d'un enginyer geògraf, director dels serveis de l'Institut Geogràfic Francès de París, i encara, segons llegírem, es féu per ús personal calcs esquemàtics de les cartes oficials. La tècnica seguida per aquest cartògraf és haver millorat molt la presentació, i, dins la major simplicitat, haver aconseguit una nova concepció, afegint el color sèpia per a l'oro-

grafia (és la clau de la claredat de lectura d'aquests mapes), blau per a la hidrografia, roig per a les obres humanes (pobles, edificacions, refugis, rutes, camins) i negre per a l'escriptura (noms de lloc i cotes d'altitud).

El darrer mapa publicat, motiu d'aquestes notes, comprèn els quatre grans canyons aragonesos, a l'altre costat de la frontera de Gavarnie, però l'autor no ha cregut necessari de passar al vessant francès, car allà hom disposa dels excel·lents mapes a 1:20.000 i 1:50.000.

LES GRANDS CANYONS DU HAUT ARAGON

ARASAS

Parc National d'ORDESA

NISCLE — PINEDE

BARROSA

Carte schématique au 1:50 000

par

H. BAUDRIMONT

1967

Edition des Amis du Musée Pyrénéen,
Château-Fort de Lourdes (Hautes-Pyrénées)

foto: Jané

Limitada exclusivament a la cresta fronterera cobreix fins un xic al sud del paral·lel de Fanlo (Bujaruelo-Broto) i l'alineació del riu Barrossa i del Cinca (Parzà, Bielsa, Salinas). Per primera vegada el pirineista tindrà cartografiat el conjunt d'aquests admirables grans canyons i de tota aquesta zona de l'alt Aragó.

Diguem que en el nostre afany de conèixer altres mapes inèdits de l'autor, ens vam posar en contacte amb el Museu de Lourdes, perquè ens enviessin les còpies anunciades a la seva revista, però malauradament no hem pogut aconseguir aquests exemplars. Fóra molt interessant que al «Centre» no manquessin aquests mapes i féssim gestions directes prop de l'autor per aconseguir-ne unes còpies. Donem a continuació la llista dels mapes publicats i dels que són inèdits.

Mapes impresos editats:

Marcadau, Batans, Tendeñere-Enfer-Balaïtous. Carte schématique 1:50.000. Henri

Baudrimont, 1950, Paris Girard, Bartière et Thomas Ed.

Dimensions del full: 460 x 550. mm

Les grands gagnons du Haut Aragón (Arasas, Niscle, Pinede, Barrossa). Carte schématique 1:50.000. Henri Baudrimont.

Còpies no impreses (Mapes de carenes a 1:50.000):

Picos de Europa.

Pic d'Anie-Pic d'Aspe (basat en el mapa Etat Major, el modern no estava encara reeditat).

Massif de la Partagua.

Sierra de Guara (1:100.000).

Massif de Posets.

Sources de la Garonne, Como-lo-Forno, Encantats, Lacs de Cabdella.

(*) Bibliografia. Vegi's els articles ponderant aquests mapes i llur autor a la revista «Pyrénées» del Museu Pirenenc de Lorda (Lourdes). Anys 1950, p. 254 a 255, i 1967, p. 164 a 169.

El senyor Lynn H. Nelson, un americà gran amic del Centre

Ara de poc, el Centre ha tingut un doble goig: ha trobat un amic insospitat i ha aconseguit uns elogis impensats vinguts d'una terra llunyana.

Qui ens havia de dir que el nostre antic «Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya» formava part, en col·lecció completa (n.º 1 a 523), de la Biblioteca de la Universitat de Kansas! En una recensió que ell ha fet a la publicació «Books and Libraries», de la dita Universitat, l'amabilitat del senyor Lynn H. Nelson, catedràtic d'Història, ens aclapara amb un seguit d'elogis que, francament, no hauríem esperat. Aquests dies hem rebut la seva visita al Centre i ens ha demostrat que coneix més coses nostres que no hauríem gosat suposar.

Comença la seva nota introduint el Butlletí dins el conjunt d'una cultura que ha produït, per exemple, noms com Casals, Puig i Cadafalch, Morera, Mir, Gaudí, Picasso, Verdaguer i Guimerà. Diu que la renaixença catalana fou un moviment de llarg abast i profunditat i encara diu que hom podria afegir un centenar de noms en aquesta primera llista. Compara Barcelona amb París en el camp de la cultura. Es plany que la renaixença catalana sigui poc apreciada i menys estudiada al seu país i diu que «les més altes expressions de la renaixença catalana eren verament uiniversals, però la inspiració bàsica del moviment consistia en el redescobrimient de l'herència cultural que abans i ara relliga les diverses regions de Catalunya». I també: «Els catalans amb la renaixença es descobrien ells mateixos i, tot fent-ho, creaven quelcom de nou: una renaixença en ambdós sentits del mot, literal i figurat.»

«És en aquest aspecte que el Centre Excursionista de Catalunya va actuar com una de les matrius de la renaixença. Fundat en 1876 va servir com a focus per a les activitats d'aquells catalans que descobrien llur terra i identitat, ja fos amb el piolet o amb l'exploració geològica.»

Continua dient que el Centre va complir tres objectius. Primer, va obrir al públic el

país i els seus monuments. Segon, va encoratjar l'estudi de Catalunya i l'apreciació de la seva herència, contribuint d'aquesta manera al coneixement científic. I tercer, va proveir amb el seu Butlletí un fòrum per a artistes, estudiosos i científics alhora, el qual va facilitar la tasca de la renaixença. «Potser semblarà estrany al lector americà, diu, però el Centre Excursionista de Catalunya era quelcom més que un mitjà d'estirar les cames. Era l'expressió i la inspiració d'un desvetllament cultural de proporcions considerables.»

Diu més avall: «La Universitat de Kansas té la sort de posseir una col·lecció completa de la revista d'aquesta organització.» Afirma que això és una cosa rara, car als Estats Units només hi ha dues col·leccions completes de la revista i això la fa valuosa i poc usual. Afegix: «És fa difícil d'avaluar el Butlletí en un sentit bibliogràfic normal. Als assabentats de la història del país, la revista apareix, més que com una sèrie de volums, com un monument. És igualment difícil de descriure el contingut d'aquests volums, perquè la finalitat del Butlletí era tan gran com la mateixa renaixença, és a dir, era universal. Hom trobarà en aquests volums un **potpourri** d'informació i impressions: fragments de cançons populars, diagrames de rutes de muntanya, notes i notícies arqueològiques, observacions geològiques, crítiques artístiques, descripcions de tradicions locals, poesies i narracions originals. Entre els autors hi ha les figures més grans de la Catalunya moderna. És difícil de dir quina mena d'estudis no trobaria quelcom d'interès al Butlletí. És més fàcil de parlar de la qualitat del periòdic en el seu conjunt: per a qui vulgui comprendre els assoliments de la Catalunya moderna, el Butlletí no és simplement una font més, és una necessitat.»

Tot això i altres coses ha estat suggerit per l'estudi de la nostra publicació al senyor Lynn H. Nelson, catedràtic d'Història de la Universitat de Kansas. Nosaltres tot regraciant-lo preguntem: trobarà mai el nostre antic Butlletí un enfilall d'elogis més falaguer?

CRONICA DEL CENTRE

Guies i publicacions del Centre

La Comissió de Publicacions i la Secció de Muntanya ens comuniquen que queden en existència números solts de les diverses publicacions que ha vingut editant el Centre. Cal remarcar que molts números del Butlletí del Centre constitueixen petites monografies de temes de muntanya, i que són autèntiques guies d'excursió que ofereixen un gran interès, especialment per als qui cerquen informació i dades sobre un lloc determinat, en els diversos aspectes de l'excursionisme cultural i esportiu.

Els números en existència més interessants per la seva temàtica són els següents:

Els ports de Beseit. F. Olivé Guilera. Amb un petit croquis. Núm. 59.

Alta Ruta Pirenaica. J. M. Sala i M. Cornudella. Amb croquis de carenes. Núm. 59.

Punta Llarga y las gargantas de las vertientes occidentales del Cotiella. Núm. 103.

La coma de Burg i la vall de Santa Magdalena (Dues valls pallareses). J. Serra Bordons. Mapa de gran format i itineraris. Números 108/109, 110, 111 i 112.

Serra de Montroig (Pallars). M. Cortès. Itineraris i croquis. Núm. 119.

Serra del Boumort (Pallars-Alt Urgell). F. Gurri i Serra, J. Rossell i Zanuy, J. Senent i J. M. Victòria. Comprèn 30 pàgines de la revista, amb un mapa geològic, un mapa de carenes de gran format, 12 itineraris pel massís i espeleologia. Núm. 100 (extraordinari).

La Alpujarra. J. Ribot. Amb un croquis de gran format. Núm. 120/124.

Cal destacar també una sèrie d'articles sobre alpinisme, amb descripcions d'itineraris per diferents massissos alpins, de J. Fabrès i Amorós, publicats a diversos números.

Com que ja hi ha molts números de la publicació exhaurits, no és possible de servir col·leccions completes. Tots els números que hem indicat, així com d'altres que detallarem properament, de la revista «Montaña», poden ésser demanats a secretaria.

A la vitrina de la secció de Publicacions es poden consultar els preus de venda al públic, així com els preus especials per als socis.

També hi ha en existència alguns exemplars de l'antic Butlletí, que poden oferir un interès

especial als col·leccionistes, i els quals seran servits prèvia comanda.

A continuació, donem una relació de totes les publicacions del Centre de les quals encara resten exemplars:

Guies del Pirineu:

Alt Berguedà i Cardener. Agustí Jolis i M. Antònia Simó.

Pedraforca. Agustí Jolis i M. Antònia Simó.

Cerdanya. Agustí Jolis i M. Antònia Simó.

Posets-Maladeta. André Armengaud i Agustí Jolis.

Vignemale-Monte Perdido. R. Oliver.

Pallars-Aran. Agustí Jolis i M. Antònia Simó (nova edició properament a la venda).

El Macizo de Boumort.

Guies de ciències:

Guia per a conèixer els arbres. Francesc Masclans.

Guia per a conèixer els arbusts i les lianes. Francesc Masclans.

Meteorologia de l'excursionista. Eduard Fontserè.

La Fou de Bor i cavitats de la Cerdanya. Maria Canals, Carles Ribera i Ramon Viñas.

Altres publicacions:

Cançoners de la Secció de Muntanya.

Diccionari nomenclàtor de pobles i poblats de Catalunya (publicat en col·laboració amb Editorial Aedos).

ESQUÍ NÒRDIC

II Premi Sant Joan — La Seu d'Urgell
Relleus 4 x 10

El darrer 14 de febrer es va celebrar a les pistes de Sant Joan de l'Erm, el II Premi Sant Joan-La Seu, d'esquí nòrdic, una prova de relleus 4 x 10 k de caire interregional, única al nostre país, i que organitza el nostre Centre Excursionista de Catalunya.

Per participar en aquesta prova van arribar corredors del País Basc, d'Aragó i d'arreu de Catalunya, ja que teníem inscripcions de deu equips, dels quals se'n varen classificar set.

El temps ens va acompanyar, ja que va fer un dia esplèndid. El traçat era molt ben marcat i la neu, dintre el bosc, en immillorables condicions. Hem de posar en relleu que per primera vegada es va provar la màquina «Skit-

Manuel Villegas component de l'equip de la Guàrdia Civil de Candanchú, guanyador del II premi d'esquí nòrdic Sant Joan de l'Erm-la Seu d'Urgell.

foto: Torcal

ter», que serveix per a trepitjar la neu, marcar el recorregut i que també pot dur dues persones, per la qual cosa es pot veure com fa un servei intens i extens dintre les seves possibilitats.

Podem dir que tots els participants van quedar entusiasmats i els observadors de diferents federacions que van fer el recorregut ens van felicitar, ja que aquesta cursa era el preàmbul dels propers Campionats d'Espanya a celebrar la setmana següent.

Per al primer lloc hi havia tres equips que van fer meravelles amb els esquís de fons. L'equip guanyador, el de la Secció de la Guàrdia Civil de Candanchú, es va veure de seguida que era el millor preparat, i va ser difícil poder-lo atrapar, ja que els seus components estan molt ben dirigits pel tinent Morales. De segur que s'haurà de tenir en compte per a les properes competicions nacionals.

Darrera de la Guàrdia Civil ens trobàvem nosaltres, l'equip representatiu del Centre, el de la Federació Catalana i el de la Basco-Na-

varresa, que van lluitar pel segon lloc. L'enceratge va ésser fàcil, ja que l'estat de la neu, pols i freda, era boníssim. Solament a l'arribada a l'estadi de la Basseta hi havia neu dura, a causa de la bonança dels dies passats, que la fon al lloc on toca el sol i a la nit la glaça, però tot això es va resoldre gràcies a la nova màquina.

Els resultats són els següents:

clas.	dors.	corredor		temps total
1	8	Angel Baños	Secció	179'9s.6
		Julián Sánchez	Guàrdia	
		Manuel Villegas	Civil	
		Tomás Petriz	Candanchú	
2	4	A. M. Zubiaurre	Basco-	188m.36s.8
		J. A. Laredo	Navarresa	
		Javier Miralles		
		J. Luis Lecuona		
3	6	Ramon Galí	Centre	197m.25s.5
		Lluís Torcal	Excursionista	
		Antoni Díaz	de Catalunya	
		Jordi Baltiérrez		

Projecció de l'Expedició a la Patagònia Austral

En tres sessions consecutives celebrades a Barcelona i d'altres a diverses poblacions de Catalunya, ha estat feta la presentació pública de les diapositives en color i de les pel·lícules en color i en blanc i negre realitzades durant l'expedició del Club Alpí Català als Andes de la Patagònia.

El muntatge de la projecció ha causat un autèntic impacte a causa de les noves fórmules que s'hi han adoptat, consistents en la presentació de tres diapositives simultànies, combinades amb l'exhibició del material cinematogràfic, i perfectament sincronitzat, tot plegat, amb una excel·lent sonorització. El conjunt aconseguit, doncs, ofereix a l'espectador, amb un ritme àgil i dinàmic, un reportatge complet de l'expedició en els seus diversos aspectes científic, cinematogràfic i esportiu.

La realització del complex treball que representa aquest muntatge, la sonorització, els diàlegs i d'altres detalls diversos, ha estat possible gràcies a la col·laboració d'un equip de socis del Centre. Cal esmentar els noms de Joan Créixams, Josep M. Biosca, Josep M. Sala, Xavier Estrada, Joan Roca i Enric Nosàs. Cal, també, agrair la col·laboració rebuda de la casa Kodak.

crònica

Una crida als excursionistes

Transcrivim, per a coneixement de tots els nostres lectors, i a fi de contribuir a la seva difusió, el text de la crida que el Departament de Geografia de la Universitat i la Fundació Jaume Bofill han adreçat a tots els excursionistes de Catalunya, i que considerem del màxim interès:

«Excursionista:

«El despoblament del camp a Catalunya és una realitat social que hauràs observat en les teves excursions. És un fenomen molt important, però no coneixem d'una manera precisa l'abast que té. Només hi ha una manera d'arribar a tenir-ne una idea exacta: estudiar el problema de forma científica. Conèixer un problema en la seva exacta magnitud, que és el que ens dona la ciència, representa posar els fonaments per a una ulterior solució.

«El Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona i la Fundació Jaume Bofill, que es proposen de portar a terme la important tasca d'estudiar la població dispersa a Catalunya amb la metodologia i el material adients, demanen la col·laboració del món excursionista, sense la qual no seria possible de realitzar.

«Excursionista: si estàs interessat per la problemàtica actual del teu país i del seu esdevenidor, col·labora en el treball: **El Despoblament del Camp a Catalunya**. D'aquesta manera, a més, donaràs un contingut nou i transcendent a les teves habituals excursions, tindràs la satisfacció d'ésser útil a la teva comunitat i se't presentarà l'oportunitat de treballar amb la Universitat en una tasca científica.

«Posa't en contacte amb l'amic encarregat d'aquests afers en el teu centre o dirigeix-te directament a la Comissió d'Excursionisme, **Fundació Jaume Bofill, carrer Príncep d'Astúries, 3, 1.ª, telèfon 227 97 17**. Tal com t'exploraran més detingudament, es tracta de senyalar en un mapa d'una zona concreta del país les masies habitades i les que no ho són, diferenciant les que fa molt temps que han estat abandonades de les que ho han estat en data recent. A les masies habitades cal, mitjançant una xerrada amb els pagesos, omplir una enquesta que et serà donada oportunament, així com unes instruccions més precises.»

DEPARTAMENT
DE GEOGRAFIA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA
FUNDACIÓ JAUME BOFILL

EXCURSIONISTA
COL·LABORA
AMB LA
UNIVERSITAT

**Dóna un contingut científic a les teves excursions
i sigues útil al teu país**

Els socs del Centre, Jaume Bonaventura, Victòria Riba i Anna Borbonet, han estat encarregats per a la coordinació de les col·laboracions que es duïguin a terme amb la Fundació Jaume Bofill.

Projeccions sobre els Alps

A Vilafranca del Penedès ha tingut lloc una tanda de projeccions amb el títol **Alps 70**, en la qual un grup alpinista vilafranquí ha presentat diapositives d'ascensions al massís del Mont Blanc, de J. Bau, A. Julià i J. Llaudó, membre del Centre, que ha comentat les sessions, i les quals han estat complementades amb un film de curt metratge sonoritzat d'A. Jané. Les sessions s'han dut a terme a la sala d'exposicions del Museu i al local de la societat La Principal «El Casal». També s'han celebrat a Vallirana, a la Biblioteca de la Diputació, dintre el seu programa d'actes culturals.

VII Travessia amb esquís Núria-Setcases

El dia 14 de febrer passat es va celebrar la VII Travessia amb esquís Núria-Setcases, que organitza anualment la Unió Excursionista

de Catalunya, de Barcelona. Dels 18 equips inscrits, en van sortir 17, tots els quals van arribar a terme. Corresponien a un total de 8 entitats. D'acord amb la classificació obtinguda, es van atorgar les distincions següents: Medalles d'or: A. Villena, F. Casanellas i J. Manjenc, de l'Agrupació Excursionista Catalunya (3,23 hores). A. Blanch, M. Navarro i E. Font, de la Unió Excursionista de Catalunya (3,25 h). Medalles de bronze: J. L. Pérez, J. L. Bellsé i J. Fusté, de la Unió Excursionista de Catalunya (4,04 h). M. Andreu, S. Floriach i J. Ribas, de la Unió Excursionista de Catalunya (4,17 h). R. Solans, R. Pinyol i Ll. Costa, del Club Muntanyenc Barcelonès (4,18 h). Medalles de classificació: J. Roca, B. Cobo i X. F. Gregori, del Centre Excursionista de Catalunya. I fins a disset classificats.

Lliurament de distincions al mèrit de la defensa forestal

En un acte celebrat el dia 19 de desembre de l'any passat a la Diputació provincial de Barcelona, organitzat pel Districte Forestal, foren lliurades diverses distincions, entre les quals n'hi havia una atorgada a la Unió Excursionista de Catalunya.

NEUS CATALANES (HIVERN 70-71)

Josep Maria Sanllehí, publicista conegut pels seus articles muntanyencs a la secció **A trenc d'alba**, d'«El Correo Catalán», acaba de publicar un recull de les més importants estacions d'esquí a Catalunya: la Molina, amb les subestacions de Super-Molina i la Masella; Núria; Llessú; Super-Espot; Vaqueira-Beret i Andorra; amb les seves estacions del Pas de la Casa i Soldeu.

Si sempre és interessant per a l'esquiador —i encara per al muntanyenc— de disposar de dades de les comunicacions (ferrocarrils, carreteres i pistes) i instal·lacions, tant mecàniques (telecadires, telesquí, telecabines) com pistes d'esquí —i llur senyalització—, hotels, restaurants, serveis d'informació i diversos, refugis, etc., tant més ho és quan es presenta en un format de butxaca tipus guia, amb els preus actualitzats, horaris de trens i autocars, hostatges, etc.; que posen realment al

dia a tot aficionat a l'esport blanc, pel que respecta als sis centres més concorreguts avui, en aquesta matèria de tanta actualitat com són els esports d'hivern.

És d'esperar, i així sembla ésser en principi, que aquesta edició serà renovada cada nova temporada, ja que la contínua variació dels preus, horaris, noves instal·lacions, apreciació de dificultats i variació de les pistes per a esquiar, o forestals, i tants factors més (preus de les classes d'esquí particulars o collectives, etc.), així ho imposen.

Ens agradaria també que en les noves edicions es tinguessin en compte les estacions de segona línia (Rasos de Peguera, Sant Joan de l'Erm), com també les futures estacions o complexos de Cerler, Port del Comte (renovada), Vall Ferrera, Gósol, Ull de Ter, etc.

Si no fos demanar massa, seria força interessant de poder localitzar les estacions d'esquí mitjançant croquis de situació, encara que això hagi de suposar un evident augment en el preu de l'obra.

Finalment, el «Decàleg del bon esquiador», amb les deu regles bàsiques del comportament, clou aquest encertat opuscle sobre les **Neus Catalanes, 1970/71**.

D. ALOY

FI DE L'EXPEDICIO TRANS-HIMALAIA

De l'Índia a Tailàndia. — L'expedició Trans-himalaia, de retorn del Nepal, travessà el subcontinent indi de nou i va arribar a Delhi per Patna, Benares i Lucknow. Des d'allà, per Jaipur, Udaipur i Ahmedabad, els expedicionaris feren cap a Bombai, on Mario Cruz deixava definitivament l'expedició. Mentrestant el matrimoni Ceballos seguia el seu periple fins a Tailàndia, itinerari que no pogueren efectuar en el Land Rover perquè la carretera de Birmània era tancada, i els calgué fer-lo en avió, havent embarcat abans la furgoneta cap a Sidney (Austràlia).

El 7 de maig van volar vers Bangkok, capital de Tailàndia, i es desdient de visitar Birmània, Laos i Cambotja a causa de la tensió polític-militar. Els temples, els palaus i les danses de Bangkok van captivar els expedicionaris amb llur bellesa. Prop hi ha el riu Kwai, cèlebre pel pont, i la novella i la pel·lícula del seu nom. Milers de turistes hi fan escala, abans o després de visitar la Fira d'Osaka, i,

INDO-XINA MALASIA THAILANDIA SINGAPUR

barrejats amb ells, molts americans de la SEATO.

Malàsia de l'Oest i Singapur, fi de l'Expedició. — Independent des de 1957, aquest país és format per dos territoris distints: el sud de la península de Malaca i el nord de l'illa de Borneo. Igual que a Tailàndia, el nord és ocupat per jungles espesses, mentre que el sud és aprofitat per plantacions de caixú i arròs. Al nord de Borneo s'eleva el volcà més gran del sud-est asiàtic, el Kinabalu (4.050 m), i l'elevació de la resta de muntanyes oscil·la al voltant dels 2.000 metres.

L'expedició arribà a la moderníssima capital de Kuala Lumpur i després, amb avió, es van traslladar a Singapur, petita illa al Sud de Malaca i república independent des de fa pocs anys. És el punt més meridional d'Àsia, el quart port en importància del món i, quant al nivell mitjà asiàtic, és un país ric, net i modern.

Nous refugis

La delegació del Club Excursionista Pirenaic

de Ripoll ens comunica que ha renovat el contracte, per vint anys més, per l'ús de la rectoria de Saltor com a refugi de muntanya. Recordem que aquest refugi està situat al sud-oest de la serra de Sant Amant, a la comarca del Ripollès. Consta de dues plantes amb vint lliteres i hi ha previstes obres de restauració i d'ampliació. Les claus són facilitades als llocs següents: C. E. Pirenaic, carrer de la Trinitat, 22, Ripoll, i Portaferriça, 22, Barcelona; U.E.C., plaça Clavé, 2, Campdevànol.

El Club Excursionista de Gràcia i la Hidroelèctrica de Catalunya han signat un conveni mitjançant el qual aquesta empresa cedeix a l'entitat excursionista una edificació situada a l'estany de Sant Maurici, sota mateix dels Encantats, per a la seva habilitació com a refugi de muntanya, que rebrà el nom d'«Ernest Mallafré». Aquest nou refugi constarà de llar, menjador i dependències. Les obres d'habilitació constitueixen un dels projectes més immediats del Club gracienc. La capacitat prevista, en principi, és de vint places.

Notícies de l'alpinisme a França

Llegim a la revista «Ski français» que Sylvain Saudin ha efectuat el descens amb esquís de la cara NO de l'Eiger. Una altra proesa ha estat la travessia en solitari de Niça a Bagdestein, amb esquís, realitzada per Jean Marc Bois.

Amb el títol de «La tècnica del glaç» apareix un article a la revista «La Montagne», del CAF, que recull una enquesta sobre aquesta qüestió. Pot ésser interessant de conèixer l'opinió dels experts en la matèria. Pel que fa al «cramponnage», nou de cada deu han contestat que el millor mètode és el de «puntes endavant» a diferència del de «peus plans», que s'acostuma a presentar com el més adequat. Sembla que el primer mètode és el més segur i natural. A més, no és tan cansat, encara que per terreny fàcil és millor el de «peus plans». Als curssets solen seguir aquest darrer, ja que és més fàcil per als principiants. Moltes opinions coincideixen a assenyalar la conveniència d'alternar els dos sistemes, a fi de no cansar massa els músculs del moll de la cama el primer cas i els dels turmells en el segon. Pel que fa a la forma dels crampons, sembla que els millors són els de deu o dotze puntes amb dues de frontals.

Ha estat commemorat el vint aniversari de la conquesta de l'Annapurna, primer vuit mil conquerit per l'home, durant l'expedició francesa de Maurice Herzog de 1950. En un sopar commemoratiu van coincidir, entre moltes altres personalitats, els senyors Claude Mailard, president del CAF; Henry de Ségogne, president del comitè de l'Himalaia i cap de la primera expedició francesa a l'Himalaia de 1936, al Hidden Peak, i l'ambaixador del Nepal, Shardul S. Rana. Maurice Herzog va comentar el film de la seva expedició, que fou tan durament castigada en la seva lluita contra els elements.

Xavier Martínez

Expedició Madrid al Cerro Torre

Durant el mes de gener es va dur a terme l'Expedició Madrid als Andes de la Patagònia, amb la intenció d'escalar el Cerro Torre. L'expedició estava organitzada per la societat d'alpinisme Peñalara i, entre els seus membres, es comptaven Gervasio Lastra com a cap de l'expedició i César Pérez de Tudela com a director tècnic. El mal temps, tan característic d'aquella regió, no va permetre als membres de l'Expedició Madrid la consecució de l'objectiu que s'havien proposat, en vista de la qual cosa alguns dels seus membres se'n van anar a l'Aconcagua, que van aconseguir per la via normal.

bibliografia

Vías y poblamiento romanos, en el territorio del área metropolitana de Barcelona. Editat per la Comissió Tècnica d'Urbanisme de Barcelona. B-65. Quaderns d'edicions limitades. Octubre 1969. Publicació núm. 27. Pla comarcal del 1953. 77 fulls escrits a una sola cara. Un mapa a escala 1:50.000.

La bona preparació i l'experiència del senyor Josep Estrada, han fet possible que sortís a la llum aquest volum inigualable que ha

editat l'Oficina Tècnica d'Urbanisme de Barcelona, per mostrar-nos una Barcino i rodalies del segle II abans de J. C. fins al segle II després de J. C.

Moltes hores desenvolupades per recollir dades, tota mena de dificultats per aglutinar criteris distints d'interpretació, valoració de la procedència dels materials, etc. Treball que es va portar a terme segons un pla comarcal de l'any 1953 i que cataloga més de vuit-cents elements que donen fe d'aquesta important tasca realitzada amb documents d'arxius particulars i inèdits.

De vuitanta-vuit pobles o ciutats de l'«hinterland» barceloní en podem saber fàcilment si foren poblats o estacions ibèriques, així com si solament s'hi han trobat sepultures. El mateix cas podem estudiar-lo dins l'època romano-república o imperial.

Un mapa adjunt facilita la localització dels llocs de les troballes i uns signes convencionals representatius contribueixen a descobrir-ne les principals característiques.

La conquista de las montañas. Eric Sipton. Traducció de l'anglès al castellà per Marta Villavecchia i Enrique de Obregón. 153 pàgines. Format 18,5 x 26. Col·lecció «Hombres y Países». Editorial Timun Mas, S. A. 1969. Barcelona.

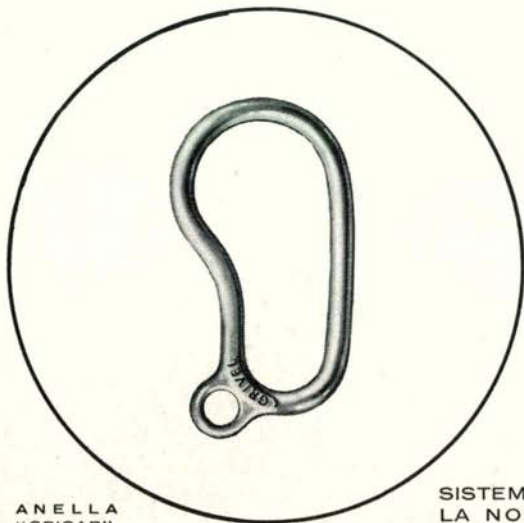
És una història esquemàtica de les principals gestes per conquerir els cims verges i més enlairats del món, per homes voluntariosos i constants. Sembla que fou l'escriptor Jacob Rousseau qui va influir en una més íntima comprensió i apropament de l'home vers la natura, fins al punt que en néixer l'interès per gaudir de l'espectacle meravellós de les muntanyes, varen començar a formar-se els primers escaladors i l'inici de l'alpinisme.

Així comença aquest llibre, abundantment il·lustrat, que descriu les diferents conquestes mundials, explicades per l'expert escalador Eric Sipton, i que ha format part de les més afamades expedicions a l'Himalaia, Patagònia, Kilimanjaro, etc.

És una obra tan apassionant com instructiva, molt indicada per aquell jove que s'inicia a una cultura d'alta muntanya.

Aquest volum, relligat amb tela, conté 32 fotografies en color, 94 en negre, 30 gravats antics i 7 plànols. Material escollit dels millors arxius documentals iconogràfics.

FRATELLI GRIVEL

ANELLA
"GRIGAR".

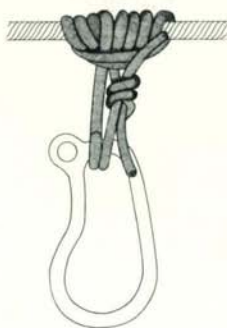
**SANTA
EULALIA
ESPORTS**

Passeig de Gràcia, 93 BARCELONA-8

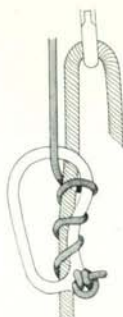
SISTEMA D'ENCORDAMENT PERSONAL USANT
LA NOVA ANELLA "GRIGAR" DELS GERMANS
GRIVEL, D'ITALIA.

Encordament per al primer i l'últim
de la cordada.

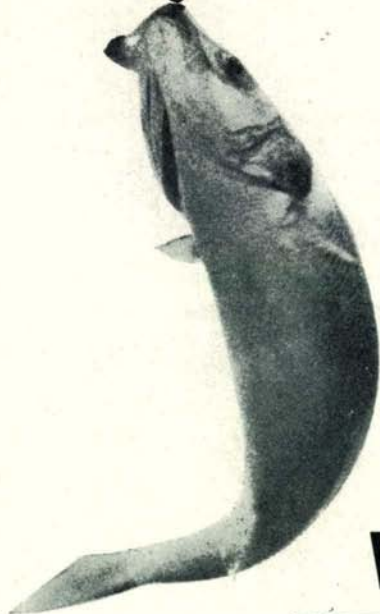
Encordament dels intermedis amb
possibilitat de donar corda sense
deslligar-se.

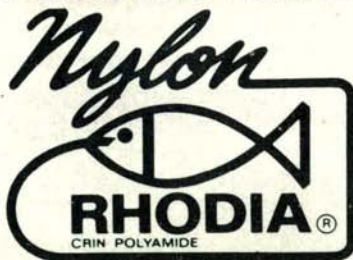
Fre i bloqueig de l'anella amb un
senzill cordino.

CRIN RHODIA · CRIN RHODIA · CRIN RHODIA ·

CRIN RHODIA · CRIN RHODIA · CRIN RHODIA ·

**SI ANEU
A PESCAR AMB**

VOSTÈ TRANQUIL

STE. RHODIACETA DE LYON

Representant exclusiu
per Espanya LOMBARD, S. A.
Passeig de Gràcia, 42
BARCELONA (7)

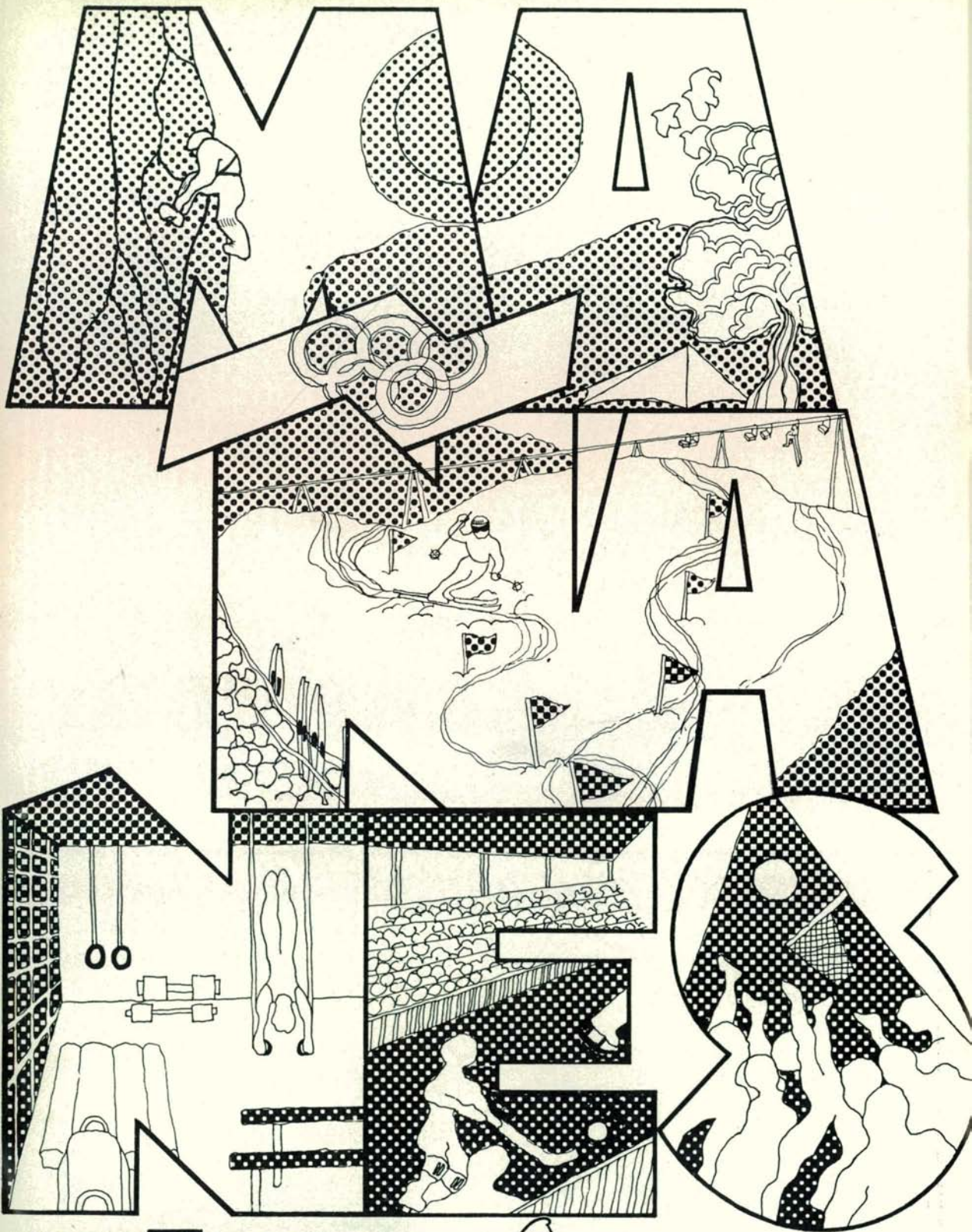

**ÒPTICA
CAPMANY**
òptics diplomats

Descompte especial
als senyors socis
del Centre Excursionista
de Catalunya

Qualitat i gran
assortiment en
CINE
ÒPTICA
FOTOGRAFIA

Muntaner, 357 - Barcelona - Telèfon 211 26 57

MAÑANAS **ESPORTS**

Canada, 26 T.232 07 71 Barcelona-2
 Via Augusta, 103 T.217 91 88 Barcelona-6
 Bailén, 170 T.258 10 15 Barcelona-9
 Prim 99 T.280 48 21 Badalona

FRED PERRY

Arribareu primer
si us equipeu...
a m'els primers

Canvilleres

CAUSSET

ENRIC GRANADOS 122
AVINYO 8-10
P. MANUEL GIRONA 49